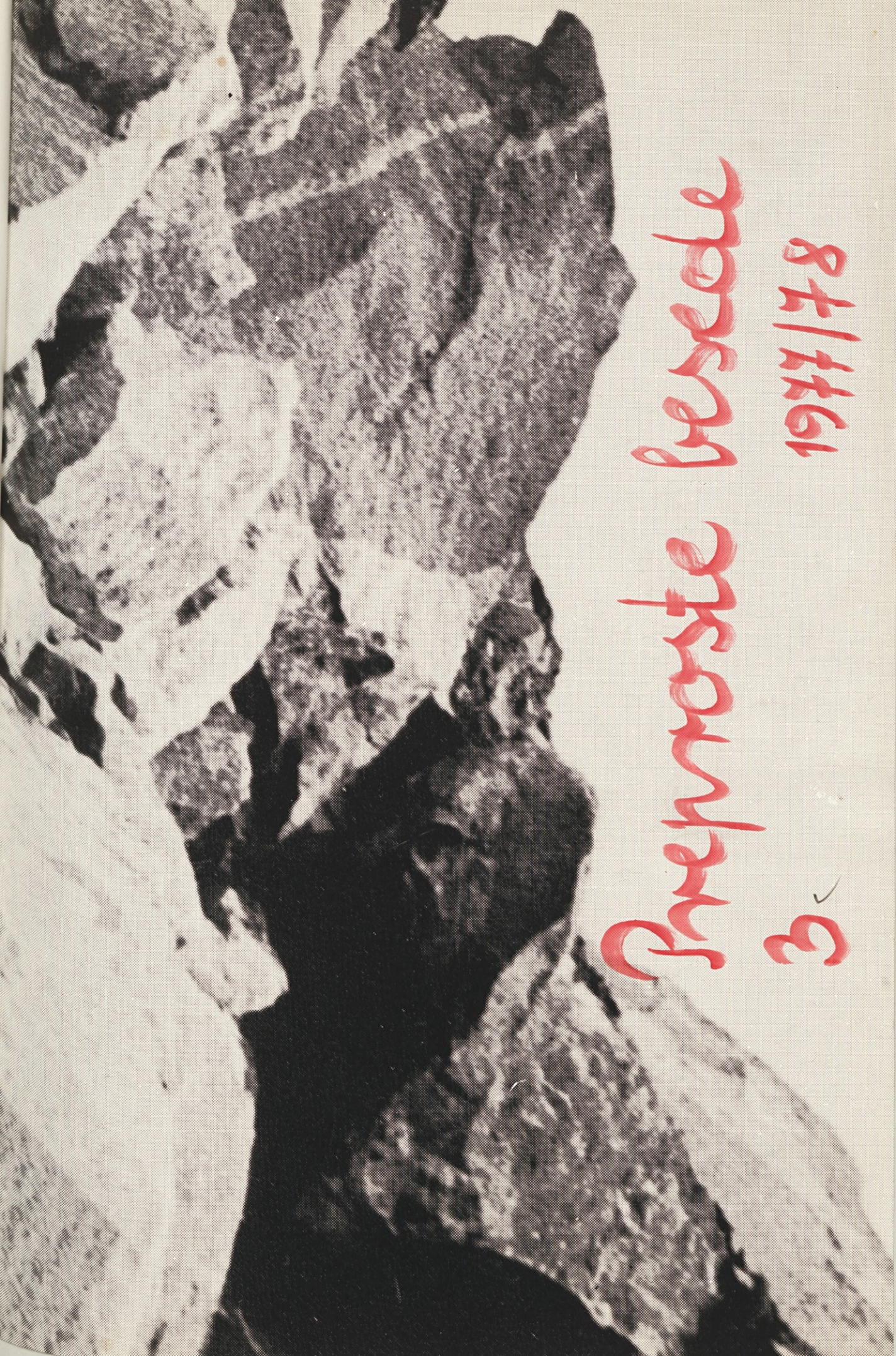

Prehnite Beede

3 1947/78

SPOMINI NA BORISA KIDRIČA

Borisa Kidriča ali pa Petra Kalana, kot smo mu rekli v partizanih, se spominjam kot zelo odločnega in pogumnega tovariša, pa vendar hkrati tudi tenkočutnega.

Ne bi van ga rada opisovala kot misleca, organizatorja in voditelja, kot enega od ustanoviteljev OF slovenskega naroda, ker ste letos, ko se z raznimi proslavami oddolžujemo njegovemu spominu, veliko tega slišali ali brali. Veste, da je skupaj s tovarišem Edvardom Kardeljem že pred vojno ustanavljal in usmerjal našo partijo, da ga je takratna oblast preganjala in zapirala.

Rada bi vam povedala nekaj drobnih utrinkov s srečanj z njim, saj so mi ostala v neizbrisnem spominu. Ne vem, če je hodil tudi po vaših blizu Šentruperta ali bil v sanem Šentrupertu, zagotovo pa je poznal vrsto borcev, predvsem prvoborcev iz vaših krajev. Bil je v marsikateri naši dolenski vasi, v Novem mestu, starem srednjeveškem mestu, metropoli Dolenjske, pa je ob kapitulaciji Italije 9. septembra 1943 celo govoril na velikem ljudskem zborovanju. Mesto samo, kakor tudi Dolenjska s svojimi vasicami in gostini gozdovi, ga je privlačilo.

Še prej bi vam morala povedati, kako je bil navdušen, ko je poleti 1942. leta šel čez naše vasi, kjer so ga ljudje pozdravljali z dvignjeno pestjo in s "smrt fašizmu", kar je bil naš partizanski pozdrav. "To je dokaz njihovega prepričanja, izraz njihove pripadnosti OF, našemu narodnoosvobodilnemu boju," je veselo poudarjal. Še posebej je bil ponosen na pionirje, ki so tu in tam zbrani v skupinicah korakali z lesenimi puškami in s papirnatimi kopicami z rdečo peterokrako zvezdo.

Vse ga je zanimalo - kako ljudje živijo, kaj jih najbolj tare, kako sprejemajo osvobodilni boj, program OF, kako jih poskušajo motiti duhovniki, predvsem tisti, ki so že začeli z organiziranjem bele garde.

Na Frati - prvi dolenski partizanski postojanki - je bilo, ko nas je zelo podrobno spraševal, s kakšnimi težavami se srečujemo na terenu in kako jih premagujemo. Koliko posluha je imel za

naše pripovedovanje! In kako pravičen je bil! -- Če se mu ni zdelo kaj prav, je to takoj povedal.

Vsi vemo, da je še zelo mlad -- kot srednješolec -- veliko bral; zato je tudi veliko znal in že zelo zgodaj marsikaj sam napisal. Pa se vendar ni nikoli s tem bahal niti na kakršen koli drug način tega pokazal. Kolikokrat mi je zelo obzirno in tovariško povedal, kaj je prav in kaj ni prav pri člankih, ki sem jih zbiral, popravljala in urejala za naše prvo žensko glasilo v okupirani Sloveniji Našim ženam. Izdajati smo ga začeli na novomeškem taboru, po roški partijski konferenci, kjer je prav tovariš Peter govoril o potrebi bolj množičnega dela med ženami, temu namenu pa naj bi služil poseben zelo poljudno pisan list, namenjen prav ženam -- v prvi vrsti kmečkim ženam.

Za tovariša Petra ni bilo težav, ki se ne bi dale premagati. Ko je bilo poleti 1944. leta sklenjeno, da se s te strani meje ustanovi italijanska brigada (nišljena je bivša jugoslovanska meja, ker so na Primorskem že prej bili organizirani italijanski partizani v enote, na primer Tržaška brigada, naš bataljon pa je bil I. bataljon brigade FONTANOT), je bil politkomisar glavnega poveljstva narodnoosvobodilne vojske in partizanskih odredov Slovenije ter eden vodilnih članov OK. Takrat sem delala kot član Okrožnega komiteja KPS in Okrožnega odbora OF za Belo krajino. Nekega dne je prišel kurir s sporočilom, naj se takoj oglasim pri tovarišu Petru Kalanu.

Ko sem prišla, me je najprej zelo podrobno spraševal, kako je na taboru, kakšne sestanke imamo in -- seveda -- težave. Teh je bilo res precej. Polja je bilo težko obdelovati, ker je bila večina mlajšega rodu v partizanih, živine skoraj več ni bilo, niti orodja. Močno se je že poznalo, da je vojna dolga in da Bela krajina ves čas daje več, kot znore. Za vse to je imel tovariš Peter izredno razumevanje. Tako se je pogovarjal -- tovariško in razumevajoče -- kot da je prav zaradi tega razgovora poslal kurirja po me.

Ko sem nislila, da je končano in se hotel vrniti, pa mi je povedal, zakaj sem pravzaprav prišla k njemu: sklenjeno je bilo, da se

s te strani moje združijo v čete in bataljone italijanski protifašisti, ki so prišli k nam, da bi se borili skupno z nami proti nemškim nacistom: potrebno je organizirano politično delo, zato naj bi šla za sekretarja politoddelka prvega bataljona. Lahko si predstavljate moje presenečenje! Prvi trenutek sploh nisem mogla spregovoriti. Potem "nemogoče" - misli so bliskovito delovale - toda - kaj pa disciplina? Komunisti gredo na tisto delo, kamor nas odredi Partija, tja, kjer smo najbolj potrebni. Misli so prehitvale druga drugo in nič pametnega se nisem mogla spomniti. Biti pa bi moralo res nekaj posebno tehtnega, da bi tovariša Petra prepričalo, da sprejme sklep, ki mi ga je pravkar sporočil. Končno se mi je zdelo, da sem se vendarle neesa domislila: ne znan italijansko in toliko sestankov imam sklicanih na terenu, da jih res ne morem kar takole mimogrede pustiti, sem zelo počasi povedala. Tovariš Peter pa - kot da ga vidim še sedaj pred seboj - bil je lep, jasen sončen dan: "Kaj res?! Zaradi italijanskega ne skrbi. Prinesel sem ti učbenik, pa se boš naučila. Kar se pa sestankov tiče, jih bodo že drugi opravili namesto tebe." Tako se je na mah tudi meni zazdelo "nemogoče" kar mogoče. Tovariš Peter mi je prijazno stisnil roko in zaželel uspešno delo, čeprav ve, da ne bo lahko.

Vesela sem, da sem skupaj z vami obudila spomin - čeprav samo bežen - na velikega noža našega resnično najpomembnejšega zgodovinskega obdobja - njegovega pobudnika, revolucionarja in misleca, predvsem pa Človeka - Petra Kalana, Borisa Kidriča.

Lara Rupena

S tovarišem Borisom Kidričem sem se prvič srečal v 1948. letu, ko je postal predsednik zvezne planske komisije. V takratnih pogojih povojne obnove in hudega pomanjkanja proizvodov za predelavo in porabo je bil značilen za naš gospodarski sistem administrativen način planiranja. O vseh pogojih proizvodnje in porabe se je odločalo od zgoraj in zvezna planska komisija je imela izredno pomembno vlogo pri urejanju temeljnih problemov našega razvoja.

Takrat sem vodil oddelk za materialno bilanco v zvezni planski komisiji in v našem oddelku so se združevali vsi problemi in vse naloge, ki so se nanašale na proizvodnjo in porabo in tudi na zunanjo trgovino.

Tovariš Kidrič je takoj, ko je prevzel dolžnost predsednika zvezne planske komisije, najresneje obravnaval problem materialne preskrbe. S takratnimi ministri in republikani je podrobno pregledal vse njihove probleme in skušal skupno z njimi najti čim bolj primerne rešitve. Pri svojem delu je bil neumoren, delal je praktično dan in noč in to je pričakoval tudi od svojih sodelavcev; zato ni bilo nič čudnega, če je skliceval sestanek na primer ob 11. uri zvečer in povsem razumljivo je bilo, da so bili taki sestanki tudi polno zasedeni. Ena njegovih poglobitnih značilnosti je bila torej izredna delavnost ter sporazumno reševanje vseh nastalih problemov. S tem je ustvarjal izredno delovno vzdušje in zagretost in brez vsakih težav smo pogosto delali cele noči.

Druga njegova značilnost je bila izredna pozornost do vsakodnevnega obveščanja o gospodarskem razvoju in o težavah, ki so s tem v zvezi nastajale. Imel je posebno sobo z grafikoni, nanje so se vnašali vsi tekoči podatki o razvoju proizvodnje, porabe, prometa, zaposlenosti, investicij, zunanje trgovine in podobno in te podatke je dnevno spremljal ter na njihovi podlagi sprejemal odločitve. Njegove odločitve so torej že v takratnih časih temeljile na dokumentirani, strokovni oceni in to je bila gotova podlaga, da je lahko po obsegu in kvaliteti predlagal in sprejemal najboljše rešitve v najtežjih pogojih razvoja. Ob tem je izredno skrbel za zaščito pred sovražnikom, vsak dan se je osebno zanimal, če so podatki, ki bi lahko služili sovražniku, zadosti zakriti.

In končno - kljub veliki dejavnosti ni nikoli ponehala skrb za njegove sodelavce. Čeprav je bil na videz nedostopen za osebne težave, saj mu tega čas skoraj ni dopuščal, je v vseh resnih problemih pokazal izredno skrb do sodelavca in do človeka ter izredno človečnost, zato mu tudi ni bilo težko zbrati okrog sebe zanesljive in vestne sodelavce, ki so mu z vsem svojim znanjem in prizadevanjem skušali pomagati pri urejanju takratnih hudih problemov našega gospodarskega razvoja, zlasti pa pri ustvarjanju temeljev našega gospodarskega sistema - delavskega samoupravljanja, saj je začetne temelje postavil prav tovariš Kidrič.

Mirko Jamar, namestnik generalnega
direktorja Ljubljanske banke

Osebnost s tovarišem Kidričem nisem govoril, večkrat pa sem ga poslušal na sestankih v Ljubljani, ko sem bil predsednik planske komisije takratnega radovljiškega okraja. Vsaka njegova beseda je bila preudarna, radi smo ga poslušali. Vendar je kmalu po osvoboditvi odšel na novo dolžnost v Beograd. Vse prezgodaj pa nas je pretresla vest, da ga je zahrbtna bolezen uničila.

Bil sem počaščen, ker sem stal na častni straži ob Kidričevi krsti. Kidričeva krsta je ležala v Ljudski skupščini dva dni - potem ko so se od njega že prej poslovili v Beogradu. Dan pred tem nas je tovariš Bertonec poklical na tedanjo občino Bled, kjer so nam povedali, da smo izbrani za častno stražo. Šel sem skupaj z doktorjem Jankom Benedikom. Hkrati smo stali štirje. Poleg mene je bil znani planinec Joža Čop. Na častni straži smo stali po deset minut; tako se je v eni uri zvrstilo 24 oseb.

Nikoli ne bom pozabil dogodka, ko smo začeli s častno stražo. Joža Čop je imel pri sebi šopek planink in jih vrgel po krsti z besedami: "Prvi sem te popeljal na Triglav!"

Tudi Kidrič je bil namreč navdušen planinec in je skupaj s tovariši, med njimi tudi dr. Miha Potočnik in dr. Marjan Brecolj, preživel marsikatero uro v hribih.

Kidrič je bil zelo cenjen. Vencev je bilo toliko, da jih nisi mogel prešteti. Če ne bi vedel, kje je poslopje Skupščine, bi ga zlahka odkril po vencih, saj so se vrstili že vse od Tromostvja dalje. Ob krsti pa je bil venec tovariša Tita.

Peter Kunstelj, knetovalec
z Bohinjske Bele

OBISKALI SMO GOSTA VIII. KONGRESA ZKS

Tovariš Janez Zajc, sekretar OK ZKS Trebnje, je bil po svojem položaju gost VIII. kongresa ZKS. Marsikaj nam je povedal:

"Iz naše občine so bili na kongresu štirje delegati in dva gosta. V samo razpravo na kongresu nisem posegal, ker so razpravljali samo delegati. Pač pa sem sodeloval pri nastajanju razprav z našega področja; pregledal sem vse razprave in pripombe. Usklajevali smo razpravo o manj razvitih obnočjih in še pred nastopom pregledal referat.

Najbolj me je zanimalo področje družbeno ekonomskega sistema, gospodarstva in nadaljnji razvoj; sodeloval sem v komisiji za organiziranost in razvoj.

Najmočnejši vtis, ki ga je name naredil kongres, je enotnost vseh delegatov pri sprejemanju kongresnih dokumentov in usmeritve razvoja na vseh področjih družbenega življenja.

Vsepovsod je bilo čutiti razpoloženje in delovno vzdušje, prevečala je velika zagnanost, poseben vtis pa je naredila praznično razpoložena in okrašena Ljubljana, pa tudi organizacija je bila brezhibna. Vsem, ki smo bili prisotni, bo kongres ostal v nepozabnem spominu."

Pogovarjale so se Mari Grčar,
Mihaela Gregl in Mimi Lenovšek

POGOVOR O VIII. KONGRESU

Kdo vas je predlagal za delegata za VIII. kongres?

Tovarišica Ivanka Pavlin, podpredsednik skupščine občine Trebnje, je odgovorila:

"Predlagal me je OK ZKS Trebnje."

Ali ste kaj posegli v razpravo?

"Določena sem bila v svetu dolenjske regije v razpravi za politični sistem. Razprava je imela naslov Vloga in položaj SZDL v krajevni skupnosti. To je bila tudi tema, ki je bila z mojim dosedanjim delom zelo povezana. Osnovni cilj razprave je bil prikazati stanje in napredek organizacije SZDL na Dolenjskem in ne le v trebanjski občini. Med tem časom je namreč SZDL po ustavi in sprejetju statuta SZDL dobila pomembno mesto in vlogo pri razreševanju vseh družbeno-ekonomskih in političnih problemov. Še posebej pa je bila SZDL odgovorna za svojo organizacijsko utrditev in uveljavljanje delegatskega sistema. Lahko ugotovimo, da je SZDL v tem času dobila velik ugled. To dokazujejo tudi neštete akcije v KS, katerih pobudnik je bila, in še zlasti za izvedbo vseh volilnih postopkov in uspešno opravljene volitve."

Katera tema vas je najbolj zanimala?

"Vloga SZDL in vseh sil, ki so odgovorne za hitrejšo preobrazbo celotne družbe in uveljavljanja novega političnega sistema. Poleg te teme me zanimajo še mnoga druga vprašanja - vzgoja in izobraževanje, celodnevna šola, skrb za razvoj mladih in tudi druge področja."

V kateri skupini ste sodelovali?

"Bila sem član komisije za prošnje in pritožbe kongresa in v glavnem delala v tej skupini. Delo je bilo naporno, zelo odgovorno in tako obsežno, da smo delali tudi ponoči. Ker pa sem se prijavila za razpravo v drugi skupini, sem bila seveda kar precej obremenjena."

Kakšen je bil delež žensk na kongresu?

"Se pri sestavi delegatov so mislili tudi na ženske. Ženske so bile zelo aktivne in so tudi veliko razpravljale. Bilo je tudi precej mladih, saj je bila tudi starostna struktura zelo ugodna."

Zanimivo pa je bilo, da je delegat moškega spola posvetil vso svojo razpravo temi Žena v splošnem ljudskem odporu in družbeni samozaščiti."

Najmočnejši vtis:

"Ker sem bila že večkrat delegat na kongresih ZKS, imam vtis, da je bil to eden izmed najbolj svečanih, vsebinsko bogat kongres in da je bilo vse vzdušje povezano z našim dragim maršalom Titom.

Za konec bi še povedala, da kot delegat mislim, da je to ne samo čast biti na kongresu, temveč tudi velika obveza, da bomo vse dokumente kongresa uresničevali v vsakodnevnem življenju. Delegati naše občine smo dostojno opravili svoje dolžnosti, saj smo kar trije posegli v razpravo z referati."

Pogovarjale so se Mari Grčar,
Mihaela Gregl in Mimi Lamovšek

DELEGAT JOŽE FALKNER JE NA KONGRESU ZASTOPAL KULTURNO PODROČJE

Na sestanek novinarskega krožka smo povabili delegata VIII. kongresa ZK Slovenije tovariša Jožeta Falknerja, predsednika izvršnega odbora občinske kulturne skupnosti. Rad nam je odgovarjal na naša vprašanja:

Kdaj ste zvedeli, da ste delegat na VIII. kongresu ZKS?

"Približno en mesec pred začetkom kongresa."

Kdo vas je predlagal za delegata?

"Predlagali so me na občinskem komiteju ZKS Trebnje."

Kako je potekal kongres?

"VIII. kongres je bil 3., 4. in 5. aprila. Na njem je bilo 670 delegatov.

V ponedeljek, 3. aprila, je bila najprej plenarna seja - skupno zasedanje v hali A na Gospodarskem razstavišču. Vse je bilo lepo pripravljeno, da smo se dobro počutili. Uvodni referat je imel tovariš France Popit.

Potem so bile volitve osnovnih organov kongresa.

Nato smo bili razdeljeni v komisije, ki so za svoje delo uporabljale sejne dvorane skupščine in OK ZKS. Vsaka komisija je izvolila delovno predsedstvo. Delo v komisijah je potekalo še v ponedeljek; v torek pa se je to delo nadaljevalo. V sredo je bilo zopet skupno zasedanje. Iz vsake skupine so bili določeni poročevalci, ki so povedali sklepe komisij. Ti sklepi so šli v glavni dokument kongresa - resolucijo."

O čem so delegati največ spregovorili?

"Pomemben je bil referat tovariša Popita; le-ta je razčlenil vprašanja, ki so pomembna za nadaljnji razvoj naše družbe in obvezujoča za komuniste. Precej so govorili o vključevanju znanosti v vsakodnevno delo. Poudarili so, da je izobraževanje na vseh področjih in v vseh starostih osnovno pomagalo pri napredku družbe. Dotaknili so se celodnevne šole, usmerjenega izobraževanja in izobraževanja ob delu. Postavljene so bile tudi zahteve, kaj od tega izobraževalnega procesa tudi pričakujemo. Precej so govorili tudi o kulturi v najširšem pomenu besede: od kulturnih odnosov do kulturnih dobrin. Poudarjeno je bilo, da bi morali kulturi omogočiti čim boljše pogoje. Kulturni dosežki naj bi prodrli do vsakega občana.

Kultura naj postane last vseh delovnih ljudi, ki ji omogočajo pogoje za razvoj.

VIII. kongres je dopolnilo tistega, kar je bilo sprejeto na VII. kongresu, ker se vsega ni dalo narediti v štirih letih. Zato so se sklepi VII. kongresa odražali tudi v razpravi delegatov. Resolucija VII. kongresa je še zmeraj predmet našega delovanja."

Ali so na kongresu kaj spregovorili o mladih?

"O mladih se je največ govorilo v zvezi z izobraževanjem. Govorili so tudi o delu v Zvezi socialistične mladine in o delu mladih komunistov v tej organizaciji. Govorili so tudi, kako naj bi se mladim pomagalo pri ustvarjanju čimbolj normalnega življenja.

Študentje pa so sami spregovorili o svojih problemih, saj so bili navzoči kot delegati."

Ali ste tudi vi posegli v razpravo? O čem ste govorili?

"Sodeloval sem v komisiji za izobraževanje, kulturo in znanost.

Razpravljaj sem o razvoju in financiranju kulture. V komisiji smo poskušali ugotoviti, katere stvari v kulturi, znanosti in izobraževanju bodo obvezne za Dolenjsko in Belo krajino. Postavili smo zadolžitve v obliki akcijskih nalog in postavili tudi zahtevo, naj bi bilo tudi financiranje temu primerno. Kultura pomaga tudi v gospodarstvu, torej se naložbe, ki jih daje kulturi, vračajo."

Katera tema je bila najbolj zanimiva?

"Vsaka tema je bila po svoje zanimiva; težko je izločiti posebno temo. Znanosti, izobraževanju in kulturi, ki smo jih doslej bolj zanemarjali, pa je bil izkazan poseben pomen."

Ali je kongres izpolnil vaša pričakovanja?

"Kongres je popolnoma izpolnil pričakovanja po organizacijski strani in po delu, saj je bil brezhibno organiziran in je bil uspešen, ker je ugotovil, kje so pomanjkljivosti v vsakdanjem delu in je predpisal akcijske naloge za prihodnja štiri leta."

Kateri so glavni sklepi kongresa?

"Pravzaprav sklepov ni; glavni dokument je resolucija, ki zajema vse področja od gospodarstva, znanosti in kulture. SKOZI VSO RESOLUCIJO DIHAJO ISKRENE OBVEZE, KI IZRAŽAJO ŽELJO, DA BI USTVARILI DRUŽBO, S KATERO BI BILI ZADOVOLJNI IN BI RADI ZANJO PRIVOVALI SVOJE DELO, SVOJ PROSTI ČAS..."

Kako se bodo naloge, ki jih je zastavil kongres, uresničevale v trebanjski občini?

"Ne samo trebanjska občina - vsaka občina, vsaka sredina, vsaka delovna organizacija bo morala krepko preštudirati obveze in če se bo vsak posameznik trudil, bo tudi napredek mogoč v širšem razvoju. Za delo pa so predvsem zadolženi komunisti."

Vaši vtisi s kongresa?

"Kongres je čudovito uspel. Ljubljana je bila v dneh kongresa res praznična - bela Ljubljana - mesto - heroj. Vzdušje na kongresu je bilo delovno; vsi smo čutili, da se zavedamo, kako pomembno je tisto, kar sprejemamo za leta do IX. kongresa. Le zvečer pred kongresom je bil v Ljubljani ognjemet! Naslednji dan so spuščali s padali zastavice. Zadnji dan pa so nad mestom poletela tri letala: eno je imelo transparent o VIII. kongresu, drugo partijsko zastavo in tretje jugoslovansko zastavo."

POGOVOR Z MLADO ČLANICO ZK -
NOSILKO TITOVE ŠTIPENDIJE

Dijakinja novomeške ekonomske srednje šole Breda Pirh je prišla po končanem VIII. kongresu ZKS na sestanek našega novinarskega krožka. Zastavili smo ji nekaj vprašanj v zvezi z aktivnostjo mladih komunistov v letošnjem letu kongresov.

"Kako so se mladi pripravljali na VIII. kongres ZKS?"

Skupaj s starejšimi komunisti smo tudi mladi komunisti preštudirali kongresno gradivo, ki ni pomembno samo za komuniste ampak tudi za predstavnike drugih družbenopolitičnih organizacij. Študirali smo tudi Kardeljevo študijo Smeri razvoja političnega sistema socialističnega samoupravljanja.

"Kakšna je splošna aktivnost mladih v Šentrupertu?"

Mladi so aktivni, vendar bi bilo lažje delo boljše. Mladi imajo nekaj problemov; največ je finančnih. So pa tudi prostorske težave.

"Ali ste kakšnega od mladih predlagali za sprejem v ZK?"

Predlagali smo Bojana Bučinca. Letos v letu kongresov bo sprejem še posebno svečan.

"Kdaj lahko postane mladinec član ZK?"

Postane lahko, če je star 18 let in če je aktiven pri družbenopolitičnem delu. Nekateri zelo aktivni lahko postanejo komunisti že pred 18. letom. Mene so sprejeli s sedemnajstim letom.

"Kaj pričakujete komunisti od mladih na osnovni šoli?"

Od njih pričakujemo, da bi se bolj aktivno vključili v delo mladinske organizacije, ko zapustijo šolo.

Na koncu nam je tovarišica Pirhova še povedala, kaj pravi tovariš Tito o liku komunista in je pri tem tudi omenila pokojnega revolucionarja Veljka Vlahovića.

Prinesla nam je tudi nekaj knjig; med njimi Kardeljevo študijo in tudi Statut in Program ZK.

P O G O V O R Z D E L E G A T O M
N A X I . K O N G R E S U Z K J

Kdo vas je predlagal za delegata na XI. kongresu ZKJ?

"Predlagalo me je vodstvo občinske konference ZK Trebnje v soglasju z občinskimi konferencami v regiji," je odgovoril tovariš Tone Libert, predsednik skupščine občine Trebnje.

Kdaj ste zvedeli, da ste delegat?

"Zvedel sem na seji občinske konference ZK Trebnje, ko so me izvolili."

Kako je potekal kongres?

"Kongres je bil od dvajsetega do triindvajsetega junija v veliki dvorani centra Sava. Na plenarnem zasedanju se je zbralo 2300 delegatov in gostov. Ko je zasedal kongres, je bilo v centru 8000 ljudi. Sodelovalo je 1300 novinarjev, neposredno je spremljalo kongres 200 novinarjev, ostali pa po zvočnikih.

Na začetku, ko so delegati posedli, je bil najveličastnejši trenutek - prihod tovariša Tita, ki je vodil plenarno zasedanje. Ostala zasedanja so vodili člani predsedstva - Kardelj, Bakarić, Stambolić... Po Titovem referatu, ki je bil le povzetek 80 strani obsegajočega dela, je tovariš Tito doživljal velik aplavz, delegati so vzklikali Titu, pesem je preplavila dvorano; ob opazovanju tujih delegacij je bilo čutiti, kako so bili vzhičeni ob enotni podpori tovarišu Titu, saj je bilo to enkratno. Kaj tako lepega se lahko zgodi samo v socialistični, Titovi Jugoslaviji. To ugotavlja ves svet, saj se zanimanje za našo izgradnjo kaže tudi v udeležbi 130 delegacij z vsega sveta.

Popoldne je začel delati kongres v šestih komisijah -- delo je bilo zavzeto, poglobljeno, izhajalo je iz razmer in nakazovalo orientacijo za bodoče delo in razvoj."

Kako ste se vključili v delo kongresa?

"Delal sem v komisiji za družbenopolitični sistem in samoupravljanje, imel sem pripravljeno razpravo na temo Razvijanje samouprave delavskega sistema v krajevni skupnosti ter materialna baza za razvoj KS. V tej komisiji je bilo določenih 320 delegatov, pripravljenih diskusij pa je bilo čez 160 in zaradi časovne ome-

jitve ni bilo možno diskutirati, a so vse predložene diskusije priloga zapiskom kongresa."

Delež slovenskih komunistov na kongresu:

"Delež je bil zelo velik, ker so se delegati temeljito pripravili in zadolžitve tudi izvedli. Sodelovali smo v vseh komisijah. Zelo lepo pa smo bili sprejeti tudi kot delegacija - že na letališču je bil topel sprejem, nato pa so nas popeljali še na zanimiv izlet.

V vsem nas preveva misel, ki jo je izrekel tovariš Tito: Prvi smo dolžni, da gremo iz dogovora takoj na delo, ne pa da čakamo na sklepe."

Pomembni sklepi kongresa?

"Kongres je dal temeljito oceno preteklega obdobja in ugotovil, da je bilo to doslej najbolj mirno obdobje v delu partije, hkrati pa tudi najbolj plodne, saj smo izvedli bistvene spremembe, v čemer se kaže moč partije in delavskega razreda.

Kongres je skozi vso razpravo nakazal potrebo po utrjevanju samoupravnega političnega sistema, uresničevanju ustave, zakona o združenem delu, da v bodočem obdobju dosežemo resnično oblast delavskega razreda ter nadaljnjo krepitev bratstva in enotnosti vseh. Hkrati pa bo potrebno dosledno izvajati resolucije, ki obsegajo vsa področja družbenega življenja."

Vaši vtisi s kongresa:

"To je bil eden izmed najveličastnejših dogovorov jugoslovanskih komunistov, enkratni dogodek, zato sem srečen, ker sem bil delegat, čeprav čutim tudi dodatno odgovornost za uresničevanje sklepov. Priznanje, ki ga je doživljal tovariš Tito, mu daje moči še za petdeset let življenja, kot je sam predsednik izjavil."

Najlepša doživetja kongresa?

"Kongres je potrdil politiko ZKJ, ki se je kazala v velikem aplavu tovarišu Titu in partiji ter vodilnim delavcem, predvsem tovarišema Kardelju in Dolencu. Delo samoupravnega socializma ima namreč velik delež v tovarišu Kardelju, ki je tvorec nove ustave in delegatskega sistema, vsi ga zelo spoštujejo. Najlepši vtis daje tudi pozornost, s katero so v svetu spremljali kongres - dobili smo kar šest biltenov pozdravov. Nepozaben pa je tudi zadnji trenutek slovesa - slovo s tovarišem Titom."

Kako bomo Slovenci in občani trebanjske občine uresničevali smernice - sklepe kongresa?

"Precejšen del nalog je že vpletenih v programe. Morali bomo biti dosledni pri izvajanju nalog in vsi bomo morali aktivno sodelovati. Sproti bomo morali kritično ocenjevati naše delo, ker bo-
mo le tako lahko popravili tisto, kar smo narobe naredili," je zaključil predsednik.

Pogovarjale so se Mihaela Gregl,
Mimi Lamovšek in Mojca Lokar

SPREJET MED ČLANE ZK V LETU KONGRESOV

Bojan Bučinel je gimnazijec - maturant. Maja letos je bil sprejet v ZK. Zastavila sem mu nekaj vprašanj.

Kdo te je predlagal za sprejem v ZK?

"Predlagali so me komunisti v KS Šentrupert."

Zakaj?

"Aktivno delujem v ZSMS."

Kako je potekal sprejem?

"Sprejem je bil svečan. Govoril nam je sekretar OK ZKS Trebnje tovariš Janez Zajc. Poleg izkaznice sem dobil tudi knjigo."

Kakšne so naloge mladega komunista v naši družbi?

"Mlad komunist mora aktivno sodelovati v samoupravnih organih.

Kot delegat prenaša na seje delegacije mnenja obč-nov.

Pri svojem delu se mora zavedati odgovornosti.

Širiti mora socialistično misel.

Drži se statuta ZK."

Zaželela sem mu veliko uspehov pri izpolnjevanju nalog.

Mihela Gregl

KO DOŽIVLJAMO VELIKE DOGODKE V
NAŠI STVARNOSTI, JIH SKUŠAMO PO
SVOJE SPOZNAVATI.

PO SVOJE SE ODZIVAMO
NA SLOVENSKI IN JUGOSLOVANSKI
KONGRES ZVEZE KOMUNISTOV
IN SE SPOMINJAMO
VELIKEGA BORCA NAŠE DOMOVINE
BORISA KIDRIČA!

ZAHVALJUJEMO SE VSEM, KI SO NAM PRI NAŠIH PRIZADEVANJIH
POMAGALI!

PREPROSTE BESEDE

GLASILO NOVINLRSKEGA KROZKA OSNOVNE ŠOLE ŠENTRUPERT

šolsko leto 1977/78 leto VIII. številka 3

Likovno prilogo je pod vodstvom mentorice I. Konestabo
naredil Miran Šiško, odtisnil pa Knjigotisk Novo mesto

Število izvodov: 125

Uredniški odbor: Danjana Zupan, Mini Lanovšek, Andreja Urbič,
Kristina Majcen, Miran Šiško in Mihaela Gregl

Mentorja: D. in J. Zupan

Zbornik
ob 35-letnici
ustanovitve
Gubčeve brigade

september
1977

Zbornik
ob 35-letnici
ustanovitve
Gubeeve brigade

in v počastitev
čitev in partijskih
jubilejev

ter 35-letnice
pionirske organizacije

zbral in uredil
uredniški odbor šolskega
glasila Preproste besede
na osnovni šoli
Sentrupert

V počastitev občinskega
praznika izdala
Občinska izobraževalna
skupnost Trebnje

september 1977

Letos praznujemo 35. obletnico ustanovitve IV. SNOUB Matija Gubec. Brigada je bila ustanovljena 4. septembra 1942 v gozdu pri Trebelnem. Od njene ustanovitve do osvoboditve 9. maja 1945. leta, ko je brigada slavnostno vkorakala v Ljubljano, je prehodila nad 3.000 km dolgo pot. Dolenjsko je večkrat prehodila po dolgem in počez. Da je sovražnika zavedla, se je pogosto premikala iz kraja v kraj. Danes je bila na Trebelnem, jutri pa že na Čatežu ali pri Žužemberku. Tako se je večkrat zgodilo, da je sovražnik zbral močno vojsko in nameraval brigado obkoliti. Toda največkrat je bil prepozen, kajti brigada se je že premaknila na nove položaje.

Oktobra 1942. leta je taborila v gozdu nad Sv. Križem, sedaj Gabrovka.

Ko so Italijani od domačih izdajalcev zvedeli za taborišče, so iz Ljubljane poslali velik bombnik, ki je na taborišče odvrigel težke bombe. Ker je pilot nad gozdom zagledal dim, je mislil, da je brigada še vedno v tem taborišču. Vendar tam brigade ni bilo več, ker se je malo prej premaknila proti Čatežu in s sosednjega hriba gledala bombardiranje. Takih primerov je bilo več.

Gubčeva brigada se v Šentrupertu ali v neposredni okolici ni nikoli zadrževala, ker tu položaji niso bili najbolj primerni. V Šentrupert in okolico pa je pošiljala patrulje, kadar se je nahajala na Trebelnem, v Gabrovki, Tihaboju ali Čatežu. Ko v Šentrupertu ni bilo sovražnikove postojanke, so večkrat prišle skupine gubčevcev, ki so po maši pred cerkvijo zbrali domačine in jim govorili o našem pravičnem boju in o izdajalski vlogi belogardistov.

Vendar pa je Gubčeva brigada tesno povezana s to dolino. Na Dobu je dosegla velik uspeh, ko je decembra 1942. leta v gradu premagala

Italijane. Po Ajdovcu, kjer je brigada uničila močno belogardistično postojanko, je bila to že druga sijajna zmaga Gubčeve brigade. Zmaga na Dobu je bila rezultat dobre pripravljenosti, borbenosti in iznajdljivosti borcev in vodilnega kadra. To niso bili več kmetje oboroženi z vilami, kosami in sekirami, ki so pred 400 leti naskakovali gradove, temveč so bili njihovi nasledniki – borci brigade, ki je nosila ime po velikem voditelju kmečkih puntov Matiju Gubcu. Fašiste in domače izdajalce v gradu so napadali z zavestjo, da nadaljujejo boj, ki ga njihovi predniki niso dokončali. Kako se je ujemala pesem, ki jo je pel Dušan Bravničar med napadom na grad in zgodovino kmečkih puntov, ko je pel: "Iz grajskih kevdrov teče vino, heja, hejo, zažgali grofu smo graščino ...!" Glas o tej zmagi se je hitro razširil po vsej Sloveniji in vzpodbudil še druge partizane.

Ob kapitulaciji Italije, septembra 1943. leta, je Gubčeva brigada razorožila Italijane in belogardiste od Mokronoga do Trebnjega. Belogardisti z Rakovnika so sveto obljubili, da se bodo priključili partizanom. Zato jih gubčevci niso razorožili. Ponoči pa so zapustili grad in odšli čez mejo k Nemcem, ki so jih poslali v svojo postojanko v Kostanjevico ob Krki. Tako so si sami izbrali novega gospodarja.

Brigada je ob kapitulaciji Italije mobilizirala v svoje vrste vse za vojsko sposobne moške po vsej Mirenski dolini. Tako je prišlo v Gubčevo brigado veliko fantov iz Šentruperta in okolice. Nekateri med njimi so postali zelo hrabri in za vzgled ostalim. Kadar je bilo najhujše, ali pa je bila brigada utrujena od stalnih pohodov, je bilo vedno veselo v drugem bataljonu, v katerem so bili fantje iz Šentruperta, med njimi Franc Kisovec, Lado Kalčič, Franc Lokar, Alojz Livk in drugi. S svojim veselim razpoloženjem in petjem so dvigali moralo med borci. Niso bili le veseli, tudi hrabri so bili. Vedno so se med prvimi javili za bombaše, kadar je brigada napadala utrjeno postojanko.

janko. Umika niso poznali. Neštetokrat so s svojo hrabrostjo reševali soborce. Nikoli niso bili tako utrujeni, da ne bi brez besed izvrševali povelja svojih starešin. Vedno so bili tam, kjer je bilo najtežje.

Veliko teh hrabrih fantov pa je dalo svoja življenja za to, kar danes imamo. Njihova trupla ležijo po vsej širni Dolenjski. Da so grobovi vedno lepourejeni in z rožami okrašeni, skrbijo pridni pionirji in mladinci, za kar smo jim preživeli gubčevci iz srca hvaležni.

Stane Škrlj

PESEM GUBČEVE BRIGADE

Takrat, ko je zemljo slovensko tiran
pohodil in pljunil na njo,
naš narod je vstal, že stoletja teptan,
iz zemlje, oblite s krvjo;
iz rudnikov njiv, iz požganih domov,
iz koč, iz barak in iz ječ,
iz sivih predmestij in temnih grobov
se naša je dvignila pest!
V nas vseh zakipela je Gubčeva kri!
Brigada, na juriš! Naprej!
Zdaj Gubca Matije smo vojska mi vsi!
Brigada, na juriš! Naprej!
Ne starih, zdaj novih pravic nam je mar!
Kdor dela, uživa naj sad!
Stoletja teptani, zažgimo zdaj kres!
Na juriš! In pade naj grad!
Iz rudnikov, njiv, iz požganih domov,
mi vsi, iz barak in iz ječ,
iz sivih predmestij in temnih grobov,
zdaj velik zakurimo kres!
Na kresu naj temna preteklost zgori,

naj vzide svetlejši nam dan!

Pod Gubčevim praporom ga pribori

vnuk Gubčev - junak partizan!

Pesem je bila doslej objavljena samo

enkrat v Mladem Gubcu, glasilu mladih

v Gubčevi brigadi. Napisana pa je

bila ob bitki na Trški gori.

Vida Brest

PRVO SREČANJE Z MIRENSKO DOLINO

Začela se je jesen 1942. Zapuščene kočevske vasi so nudile obilo jabolk, hrušk in sliv. Druge hrane skoro ni bilo; le sem in tja koruzen močnik ali krompir. V veliki roški ofenzivi je bilo vse uničeno in zato je tudi samo sadje, pa čeprav vsak dan, mnogo pomenilo. Prestali smo že vse huje, roško ofenzivo, ko do vasi in sadovnjakov sploh mogli nismo, vsa voda pa je bila zastrupljena. Potem je sledila naša protiovenziva - šli smo razoroževati belogardiste v Suho krajino. Pod silovitim pritiskom Italijanov in na prigovarjanje župnikov in kaplanov ter vaške gospode so mnogi preplašeni prebivalci teh krajev sprejeli od Italijanov orožje, da bi se borili proti partizanom. Tisti, ki so čutili kanček narodne zavesti, so orožje predali partizanom, tisti pa, ki so se preveč ustrašili okupatorskega nasilja ali pa preveč verjeli besedam s prižnice, so postali najgrši okupatorjevi hlapci.

Po akciji v Suhi krajini je naša Tomšičeva brigada bivala v kočevski vasici, odnosno na pogorišču nekdanje vasice Ribnik. In tja je prišlo povelje, da moram z zdravnikom dr. Marjanom Moreljem v Gubčevo, ki se je ravno takrat ustanavljala.

Ko sem to zvedel, se nisem mogel ubraniti solz. Dobro sem vedel, da je boj povsod enak, a bil sem v tistih letih, ko čustva zelo rada premagajo razum. Čeprav na Kočevskem ni bilo ne hrane ne vode, sem s tovariši, soborci Tomšičevci, doživel toliko velikega, toliko skupnih naporov, toliko požrtvovalnosti in toliko poguma, da se mi je povelje o odhodu zdelo, kot da me na silo trgajo iz najtoplejšega doma.

Pot iz Tomšičeve v Gubčevo je bila dolga. Z doktorjem Marjanom

sva potovala namreč s Cankarjevo brigado, ki so jo boji popeljali tja do Čabra in predno se je vrnila spet na Dolenjsko, je minil kar cel mesec. Nekje blizu Dobrniča sva se ločila od Cankarjeve in se pridružila Nacetu Majcnu - Tarasu, ki je bil takrat menda sekretar okrožnega komiteja in je bil namenjen v Gubčevo.

Šesti oktober je bil in sonce je toplo sijalo. Popoldne smo se ustavili v gozdiču pod mirenkim gradom. Nace Majcen je dejal, da moramo počakati, dokler ne odpelje z Mirne vlak, ki prihaja popoldne iz Trebnjega. Potem da gremo na drugo stran.

Čeprav nismo imeli ravno najlepšega razgleda, sem vendar občudoval del mirne dolinice in potemnele strehe hiš pred sabo. Zazdelo se mi je, da čutim neko toploto. Koliko več miline kot med stoletnimi kočevskimi smrekami, ki sem se jih pretekle mesece tako navadil. Razmišljal sem, ali je ta mehkoča pokrajine dala svoj pečat tudi značaju ljudi, ki tod žive. Na kočevskem smo se srečevali le borci med sabo, domačini so se izselili. Po Suhi krajini sta nas poroški ofenzivi sprejemala samo strah in preplašenost ljudi. Kako bo tu, v tej nežni pokrajini?

Iz razmišljanj me je zmotil pisk vlaka. Vozil je počasi. Pred lokomotivo in na koncu vlaka je bil v bunker prirejen oklopni vagon, iz katerega so sršele dolge italijanske puške.

Vlak je kmalu zapustil Mirno in mi smo se dvignili. Ljudje, ki smo jih srečevali, nas niso gledali z začudenjem, ampak so nas prijazno pozdravljali, spregovorili toplo besedo in nam zaželeli srečno pot.

Tovariš Majcen nas je popeljal v gostilno h Kolencu, da bi povprašal,

kako je na Mirni. Sprejeli so ga kot starega prijatelja in celo doktorja Marjano so poznali. Morali smo sesti. Rekli so, da nam bodo pripravili kaj za pod zob. Predlagal sem, da bi se menjavali na straži, pa je gospodar zamahnil z roko, da straža že deluje, da je v vasi zaščita, ki že ve, da smo pri njem in da smo lahko brez skrbi. Kaj takega se mi je zdelo nemogoče, a ko sem videl brezskrbni Majcnov nasmeh, sem bil prepričan, da straža res ni potrebna.

Prišlo je nekaj aktivistov. Iz poročil, ki so jih dajali tovarišu Majcnu, sem razbral bogat mozaik osvobodilnega boja.

Sonce je zašlo in gospodar je povprašal, če bomo prenočevali pri njem. Tovariš Majcen je rekel, da bomo spali onkraj proge, jaz pa sem priganjal, da bi šli še tisti dan do brigade. In ko so povprašali, zakaj sem tako neučakan, sem jim moral izdati, da imam ravno osemnajst let in da bi vsaj del rojstnega dne hotel preživeti med novimi soborci. In šli smo. Še kar za dne; skozi Mirno, čez progo in preko ozkega betonskega mostu v hrib vse do Blatnega klanc a, kjer je takrat Gubčeva imela svoje taborišče.

V brigadi so mi pripravili za rojstni dan posebno presenečenje . Prav gotovo je bilo to moje najsrečnejše proslavljanje rojstnega dne. Pa to bi bi bila lahko že druga zgodba. Prav dobro pa se spominjam, da me je tovariš Majcen drugi dan povprašal, kakšni se mi zde novi tovariši - gubčevci in ta del Dolenjske, s katero sem se prvič srečal. Rekel sem mu, da tega srečanja, teh tovarišev, teh krajevin teh dobrih ljudi ne bom nikoli pozabil.

Povedal sem resnico. Kajti ni jih mogoče pozabiti, še več, vedno čutim, da sem del njih.

Sergej Vošnjak

NABIRANJE BOMB NA BIVŠI NEMŠKO-ITALIJANSKI MEJI

Gubčeva brigada je oktobra 1942. leta taborila v gozdu nad Tihabojem. Dober streljaj od taborišča je bila meja med Nemčijo in Italijo. Nemci so jo na široko prepredli z bodečo žico, vmes pa nastavili mine in francoske bombe "sifonarice"; tako smo pravili tem bombam, ker so bile zelo podobne steklenicam za sifon, ki ima ob vratu ročico. To so bile ofenzivne bombe, ki so bolj počile, kot pa imele učinek in manj nevarne kot defenzivne bombe, tudi francoske in podobne jugoslovanskim. Bile so narezane in ko so se raztreščile, je bil vsak delček smrtno nevaren. Obe vrsti bomb so Nemci zelo na gosto nastavili med bodečo žico. Ko so leta 1941 Nemci polagali te bombe na mejo, si niso mogli misliti, da delajo veliko uslugo partizanom. Bombe na meji so postale veliko skladišče partizanom.

Borci Gubčeve brigade so hodili nabirat bombe za svoje potrebe, pošiljali pa so jih tudi drugim partizanskim enotam. Nekateri so bili pravi strokovnjaki pri nabiranju. Med najboljše v Gubčevi brigadi je spadal Andrej Žagar - Maj, ki je staro jugoslovansko vojsko služil v inženirski četi in se tam naučil tudi miniranja.

Nekega dne v oktobru 1942. leta smo odšli nabirat bombe na mejo blizu Homa nad Šentrupertom Anton Taborski, Anton Dekleva- Nino in jaz. Previdno smo se bližali meji. Na prostoru od koder je bil dober razgled, smo obstali. Nemci so namreč ob meji redno pošiljali močne patrulje. Ko smo ugotovili, da ni nikogar, smo šli do žične ovire. Prostor ob meji je bil dobro pregleden, saj so Nemci posekali gozd v širini do 50 metrov in več vzdolž cele meje od Ljubljane do Kostanjevice. Taborski, ki je bil vodja naše skupine in spreten za tako delo, je šel naprej in med žično oviro pobiral bombe. S tem je

pripravil pot Ninu, ki je odšel na nemško stran na stražo. Jaz sem bil pri Taborskem. Hitel je nabirati bombe, ki so bile zakopane v zemlji, nad njimi pa so štrlele jeklene zanke. Najprej je prijel za bombo, nato odščipnil zanko in jo ovil okrog ročaja, da ni eksplodirala. Tako pripravljene bombe sem polagal v nahrbtnike. Nabrala sva jih že kakih 80, torej sem polnil že tretjega, ko sem zagledal Nina, ki je bil na straži, kako se lomí po izhjeni poti k nama. "Nemci! Nemci!" je ves zadihan povedal, pograbil najbližji nahrbtnik z bombami in švignil mimo naju navzdol proti gozdu. Tudi midva sva hitro pobasala ostala nahrbtnika in se mu priključila. Pred nami je bilo še kakih sto korakov čistine. Dirjati nismo smeli, saj je bila nevarnost, da se kaka bomba sproži. Ko smo imeli do gozda še kakih trideset korakov, nas je nemška potrulja zagledala in užgala po nas. Na srečo ni zadela nikogar. Kmalu smo bili v bukovem gozdu. Že smo mislili, da smo na varnem, ko se je v nahrbtniku Taborkega sprožila bomba. "Vrži proč!" je zavpil Taborski in že spretno sam odvrget nahrbtnik in stopil za debelo bukev. Tudi Nino se je z nahrbtnikom vred stisnil za debelo drevo. Kot nalašč ob meni ni bilo drevesa. Da bi odvrget nahrbtnik, ni bilo več časa. V zadnjem trenutku sem pred seboj zagledal plitev jarek in skočil vanj, takoj nato pa me je nahrbtnik udaril po glavi. Takrat pa je počilo, da je glasno odmevalo po dolini. Ker je bil jarek plitev, mi je ves hrbet gledal iz njega in seveda tudi nahrbtnik z bombami, ki mi je ležal na vratu in glavi. V strahu sem čakal, kaj se bo zgodilo. Toda na srečo se moje bombe niso sprožile. Da sem dobil polno drobcev po hrbtu od bomb Taborskega, pa sem ugotovil šele v taborišču. Od Taborskega nahrbtnika pa ni ostalo ničesar. Kakih trideset bomb je razneslo naenkrat. Le spretnost in prisebnost ga je rešila gotove smrti. Ko se sedaj po toliko letih srečava v Ljubljani, mi skoraj vsakokrat reče: "Mejduš, takrat pa smo imeli srečo!"

Stane Škrlj

UTRINKI

Rad bi vam povedal, da so bili partizani lačni in siti, ušivi in čisti, previdni in neprevidni, hrabri in bojazljivi, strogi, kulturni in še kaj drugega slabega in dobrega, žalostnega in veselega, kar vam bo lahko v poduk in napotilo, kako ravnati, če bo še kdaj kakšna vojna. Upam, da ne.

Najbolj lačen sem bil v italijanski ofenzivi - imenovani tudi Roška ofenziva, ki je trajala na Dolenjskem oziroma v Ljubljanski pokrajini julija in avgusta 1942. leta. Italijani so nas obkolili z vseh strani in svoj obroč okrog nas vedno bolj zoževali, tako da ni bilo nabenege drugega izhoda, kot da smo se morali skrivati v gozdovih in tam preživeti več dni skoraj brez hrane in vode. Takrat sem bil v Rogu - našem pragozdu in partizani, ki smo bili v njem, ni smo imeli druge izbire, da smo se hranili z borovnicami, v zapuščenih in pogorelih kočevskih vaseh pa z nezrelim sadjem. Tu pa tam smo našli na njivah kakšen krompir ali drug pridelek iz prejšnjega leta, kar smo pojedli v surovem stanju. Dobili smo grižo in bili polni uši ter srbečice. Nikdar več nisem bil tako lačen, žejen in ušiv kot takrat. Še sreča, da sem prišel iz tega pekla, ker mnogi so omagali od trpljenja in od lakote, se predali Italijanom, ali pa so jih ujeli. Mene je vedno vodila misel: "Vzdržati, vzdržati...." in vzdržal sem.

Na Trebelnem, kjer se je ustanovila naša brigada Matija Gubca, so nam dekleta prinesla prvo grozdje, ki še ni bilo dovolj zrelo. Mnogo partizanov je dobilo drisko in tudi jaz.

Bili pa smo tudi dalj časa siti, ko je naša brigada jeseni 1942 tabornila v Raduljah. Redili smo se kot polhi, ker je bilo hrane obilo in

dobro, prehranjevalnih akcij veliko, borbenih pa malo. Verjetno so na višjih poveljstvih pogruntali, da to naše lenarjenje nikamor ne pelje in zato so novembra tega leta izdali povelje, naj se začnemo boriti, kot se spodobi za partizane in ne prezimiti kot polhi.

Prvo večjo akcijo smo izvedli z napadom na postojanko v Škocjanu in tam se je zgodilo tole: Jaz sem iz šole reševal slovenske knjige, arhiv šole in še kaj. Partizan, vaš domačin, mi je rekel: "Ali si se prišel boriti, ali reševati knjige." Pojasnil sem mu, da knjige potrebujemo za otroke, da se bodo učili slovensko in potem mi je še on pomagal vse to reševati.

Po tej akciji je bilo kmalu konec našega lenarjenja ob dobri in obilni hrani. Začele so se vsakodnevne vaje za izvedbo borbenih akcij, ki jih je imelo v planu glavno poveljstvo Slovenije. K naši izvežbanosti je veliko pripomogel Dragan Jevtič, narodni heroj, ki ga je skupaj z 11 drugimi izkušenimi borci in poveljniki poslal v Slovenijo vrhovni komandant Tito. Takrat smo prvič kaj več zvedeli o junaški borbi bratskih narodov in o Titu.

Navdušeni nad velikimi zmagami partizanov v Srbiji, Bosni, Hrvatski in drugod in ker smo si pridobili že veliko vojaškega znanja, smo želeli, da takoj uničimo okupatorja in domače izdajalce. Kot orkan smo mimogrede uničili belogardistično postojanko na Ajdovcu in fašistično na Dobu. V obeh borbah smo uničili in zajeli čez 100 belogardistov in fašistov, ter dobili mnogo orožja in municije. Brigada je dobila naziv udarna brigada, na kar smo bili zelo ponosni, belogardistom in fašistom pa vzbujali strah in trepet pred nami.

Iz teh borb mi je najbolj ostalo v spominu tole: Na Ajdovcu smo se z belogardisti tolkli tako blizu, da me je kri sovražnikov vsega pošpri-

cala. Dragan Jevtič me je zato vprašal, če sem ranjen. Tam sem rešil žensko in otroka iz gorečega poslopja, kjer so bili belogardisti. Žalosten trenutek zame je bil, ko je mati padlega ajdovškega belogardista ugotovila po vojaški obleki in uri, ki sem jo nosil, da sem ga ubil jaz, morala pa nas je prenočiti in nam dati hrano. Na Dobu – fašistov grobu sem bil ranjen od drobcev ročne bombe v noge in v zadnjico, pa tega ni nobeden opazil in sam nisem čutil bolečin. Potem sem splezal po lestvi in metal ročne bombe v goreči grad, nato pa sem moral odnehati zaradi bolečin.

Na Dobu so se po tolikih stoletjih ponovno dobesedno uresničili verzji puntarske pesmi: "Grad gori, grof beži, vino teče, naj, če teče kri." To pesem smo peli med borbo. Da, Gubčevci smo bili hrabri puntarji in bi bili velik ponos Matiju Gubcu, po katerem je brigada dobila ime.

V osnovni šoli na Trebelnem je na steni naslikan partizan, ki pleza po lestvi v grad Dob. Nekateri pravijo, da sem to jaz. Jaz pa pravim, da je kdo drug, ker so tudi drugi plezali po lestvi.

Na Dobu je junaško padel vaš rojak Hrastarjev iz Stare gore.

Po tej borbi sem bil v improvi zirani bolnici nekje nad Šmarjeto. Nekega jutra je začelo ropotati iz strojnic okrog hiše, kjer smo ležali ranjenci. Kar nas je bilo lažje ranjenih, smo jo v spodnjih hlačah po snegu in mrazu ucvrli iz hiše, kolikor so nas nesle noge. Sreča je bila, da so jo tudi belogardisti ucvrli in smo ostali vsi živi, čeprav malo prehlajeni.

Za hrabrost na Ajdovcu, v Žužemberku in na Dobu sem bil med prvimi partizani v Sloveniji, ki jih je štab Gubčeve brigade predlagal

glavnemu poveljstvu Slovenije za odlikovanje. Dobil sem ga šele novembra 1944. leta - torej po dveh letih in to zopet med prvimi partizani v Sloveniji.

Joj, kako sem se že razpisal. Sedaj pa res samo še nekaj utrinkov in spominov.

Januarja 1943 so šle prve štiri slovenske brigade pomagat hrvaškim partizanom v Žumberku v borbi proti Italijanom in ustašem. Skupaj smo jih potolkli toliko, da so kar na kupih ležali skupaj z mulami. Takrat sem prvič in zadnjič jedel ovsen močnik. Oh, kako so se zatikali kosmiči v grlo, težko sem požiral, pa sem moral, ker sem bil lačen.

V Jelenovem žlebu sta Gubčeva in Cankarjeva brigada bliskovito izbojevali največjo zmago partizanov v Sloveniji do tedaj. Tam je ležalo po gozdu in na kolovozu čez 100 mrtvih Italijanov. Ugotovili smo, da imajo tudi oni uši, čeprav so bili redna vojska.

Kot specialni kurir glavnega poveljstva partizanov Slovenije sem prehodil skoraj vso Slovenijo in precejšen del Hrvaške. Na tej poti sem koristil kurirske postaje TV, da so me kurirji spremljali in kazali pot. Še danes hranim "propustnico", katero je podpisal komandant slovenskih partizanov Stane Rozman. S to "propustnico" so mi morale biti na razpolago vse TV postaje in celo bataljoni za varstvo. Nosil sem važna povelja glavnega poveljstva poveljstvom korpusov in IV. operativne zone in druge zaupne stvari v glavni štab hrvatskih partizanov.

Nosil sem tudi razne dobrote in uporabne stvari nazaj v Belo krajino, kjer tega ni bilo. Neko noč, ko smo se vračali s Štajerske v Belo

krajino, kar naenkrat pred nami nekdo zavpije: "Kdo tam?" Jaz odgovorim: "Partizani." Ta, ki je spraševal, me je spoznal po glasu in me je previdno vprašal: "Ali si ti Sandi?" Glasno odgovorim: "Ja" Potem me je vprašal, kako je bilo na Štajerskem in povedal sem mu marsikaj in tudi to, da nosim s seboj poln nahrbtnik rekviriranih cigaret, sukanca in drugih stvari, ki so potrebne gospodinjstvu in da bom to zamenjal v Beli krajini za dobro vino in hrano. Tedaj močan glas zavpije: "V partizanih švercarje streljamo." Zelo sem se prestrašil, toda od tega ni bilo nič in v Beli krajini sem storil tako, kot sem rekel.

Gotovo ste že slišali, da smo partizani tudi "žicali" hrano, čeprav je bilo leta 1942 to prepovedano. S partizanom Rudijem sva kljub temu "žicala", ker sva bila lačna. To je zvedel komandant in kmalu sva bila pod stražo. Za kazen sva morala v kuhinji lupiti krompir in en dan nisva dobila nič jesti.

Trikrat sem bil v borbi ranjen, toda nisem bil nikoli tako prestrašen, kot v temlem primeru: Na Štajerskem sem v borbi zaplenil nemško pištolo. Zelo sem jo bil vesel in jo začel ogledovati. Bil pa sem nepreviden. Cev sem obrnil proti svoji glavi, tedaj pa se je pištola sprožila, še sam ne vem kako in krogla je zletela tik moje glave. Tako sem se prestrašil, da sem kar skupaj zlezel in dolgo časa nisem prišel k sebi.

Ja, z orožjem je treba ravnati previdno. Več partizanov je bilo žrtev neprevidnosti. Ko smo enkrat stali v vrsti za pregled pušk, se je enemu partizanu puška sprožila in ubila dva partizana.

Tudi jokal sem v partizanih, v veselih in žalostnih prilikah; najbolj pa takrat, ko so me partizani v temni in deževni noči ranjenega zvr-

nili z nosil, ker so se spotaknili ob nek štor ali kaj drugega. Prej me ni skoraj nič bolelo, ko pa sem padel z viška na trda tla, me je vse tako bolelo, da sem se zjokal in preklinjal.

No, tudi veselja v partizanih ni manjkalo. V Gubčevi brigadi je bila v letih 1942/43 taka navada, da smo po vsaki zmagi zaplesali na kakšnem podu. Najhrabrejši borec je imel otvoritveni ples. Mene je doletela ta čast dvakrat ali trikrat. Gubčeva brigada je znana po kulturnih dejavnostih in dobrih pevcih. Vaša rojakinja Vida Brest nam je v čast.

No, samo še to: V gričih in dolinah Dolenjske sem preživel kot partizan svoja mladeniška leta. Stara gora in tam Hrastarjeva družina, Debenc in tam Janežičeva družina in drugi griči in ljudje mi bodo za vedno ostali v najlepšem spominu. Vsem se ponovno zahvaljujem za vse, kar so mi dali za olajšanje partizanskega življenja. Morda sta med njimi tudi tvoj dedek in babica. Zato se tako rad vračam v kraje svoje mladosti in ure, ki jih preživim med vami, potomci mojih soborcev in drugih, so mi v veliko veselje in zadovoljstvo.

Mirko Klančar - Sandi

PRVI MAJ 1943 V ŠENTRUPERTU

Za prvi maj 1943. leta smo napadali belogardistično postojanko v Šentrupertu. S tem napadom smo želeli proslaviti 1. maj, praznik delavcev.

V Šentrupertu je bilo zabarikadiranih kakšnih 60 belogardistov, ki so jih Italijani dobro oborožili. Imeli so veliko pušk in nekaj mitraljezov in veliko municije. Zlasti pa so bili dobro založeni z bombami. Utrdili so se v mežnariji in v cerkvenem zvoniku. Za zvonik smo izvedeli šele pri samem spopadu. Vanj so namreč tik pred napadom zaklenili sedem svojih vojakov in jih bogato založili z municijo in bombami.

Ko smo zadnjega aprila okrog desetih zvečer pričeli z napadom, smo se spočetka nemoteno gibal okrog cerkve, ne vedoč, da so v zvoniku sovražniki. Ti so dolgo oklevali. Končno je nekdo vrgel za cerkev bombo, ki je ranila našega borca. Seveda smo od presenečenja zazijali, odkod nam ranjenec takorekoč v varnem zavetju, saj, smo si rekli, ne morejo metati bomb okrog vogala. Mežnarija je bila namreč na drugi strani cerkve. Toda za prvo bombo je priletela iz višav druga in tretja in vsulo se je na nas kakor toča.

Če smo hoteli uspeti v napadu na mežnarijo, smo morali najprej onesposobiti sovražno skupino v zvoniku. Pozivali smo jih, naj se predajo. To je bilo zaman. Nasprotno, na naše pozive so le še podeseterili ogenj iz stolpa.

Ko se niti na grožnjo, da jih bomo s požarom izbezali iz za varnih zidov, niso hoteli odzvati, smo zažgali zvonik. V cerkvi smo v

vhodu v stolp naložili slame in drv, da so zagorele stopnice in je plamen segal više in više.

Tedaj se je zgodilo nekaj povsem nepričakovanega. Ko je plamen že pohlepno lizal stopnišče, se je iz line sredi stolpa oglasil pretresljiv glas in klical nekega našega partizana. Ta je ves razburjen prišel v cerkev in tamkaj zbranemu štabu bataljona povedal, da se iz sredine stolpa oglašja njegov brat, za katerega je bil prepričan, da je, še ne šestnajstleten, doma na varnem. Brata sta bila doma nekje iz okolice Šentruperta. Hitro smo razmetali ogenj in pozvali fanta, naj se požene čez žareče stopnice. Srečno je preskočil nevarnost in skupaj z njim še njegov prijatelj. Vsa razburjena sta nam pripovedovala, da so ju pred nekaj dnevi belogardisti na silo odvedli od doma, jima dali puški v roke in baretke na glavo, kajti to je bil tedaj edini znak, da pripadaš k belogardističnim enotam. In, ker so v postojanki vedeli, da jih partizani nameravamo napasti, so ta dva fanta še s petimi drugimi zaprli v zvonik in jim zapovedali, naj mečejo bombe na partizane in streljajo nanje.

Nesrečnika sta pripovedovala, da v dneh, odkar sta bila mobilizirana, nista imela nobene prilike, da bi ušla. Ko se je pričel spopad, ko so jih partizani že odkrili in zažgali stopnišče, ko se jim je začelo kaditi pod nos, sta pobegnili, prevarila vodnika, ki je zapovedoval v stolpu in ušla navzdol.

"Bratov glas sem slišal, slišal sem, kako ga kličejo in nič me ni več zadržalo. Grožnje vodnika, da bo vsakogar ustrelil, kdor se bo premaknil iz stolpa, se nisem ustrašil. Lažje je bilo pobegniti, ker se je že pošteno kadilo."

Fanta sta sežgala baretke in se takoj vsa srečna vključila v partizan-

ske vrste. Napad na utrjeno mežnarijo smo nadaljevali potem, ko smo onemogočili skupino v zvoniku.

Janez Vipotnik

URA, NOŽ IN ŽLICA SO MI REŠILI ŽIVLJENJE

Žužemberk, maja 1943.

Gubčevci smo že drugi dan napadali fašiste in belogardi ste, ki so bili močno utrjeni v sodnem poslopju in v cerkvi. Obkolili smo jih, a jim nismo mogli priti do živega, ker jih je neprestano varovala tudi italijanska aviacija.

Naše poveljstvo je sklenilo, da čez dan ostanemo še na zasedenih položajih in z borbo preprečimo sovražniku izhod iz postojanke in se pripravimo, da zvečer izvršimo vpad v fašistično trdnjavo in sovražnike uničimo.

Tedaj sem bil komandir voda v četi Stanka Sevška. Vod sem imel razporejen za napad in obrambo le nekaj deset metrov od sovražnikove postojanke. Ves čas borbe je obstajala mučna napetost.

Sovražnik nas je vedno bolj obstreljeval s težkim orožjem nas mitraljiral in bombardiral. Razsipaval je z izstrelki. Mi pa smo streljali le na vidne cilje, ker ni smo imeli nabojev na pretek.

Popoldne sta se nas že lotevala utrujenost in lakota. Tedaj me je poklical komandir čete in mi dejal: "Tako preskrbi v bližnjih hišah borcem hrano in poskrbi tudi za njihovo dobrovzdušje ter borbeno moralo! Zvečer vpademo v trdnjavo! Ko se bo stemnilo, bodo minerci razstrelili zid utrdbe. Tako nato bo tvoj vod prvi vdrl v postojanko. Razpored vdora organi ziraj takole: Preskrbi si štiri dobre bombaše - prostovoljce. Ti bodo šli prvi; za njimi puškomitraljezec in njegov pomočnik, nato pa ti in ostali borci. Hitro zavzemi te spodnje prostore postojanke! Naslednja navodila dobite kasneje!"

Tedaj pa je iznenada zažvižgala krogla iz podstrešja sovražnikove postojanke in zadela komandirja naravnost v hrbet, mu prebila srce, nato zadela tudi mene v levo stran prsnega koša, kjer sem nosil v žepu uro, nož in žlico. Krogla je uro raznesla, prebila nož, nato zadela v ročaj žlice in se ustavila. Komandir je takoj obležal mrtev, jaz pa sem zaradi močnega udarca krogle padel na tla in začutil silno bolečino. Z roko sem si otipaval mesto okoli srca in iskal rano - ustrelino, ki je pa na mojo veliko srečo ni bilo.

Tako so mi tedaj mamina ura, nož in žlica rešili življenje .

Stane Hribar

POTEK BORBE 1943. LETA

Septembra 1943. leta smo bili blizu Novega mesta med Barončevim hribom in vasjo Škrjanče. Tu smo bili v zasedi s III. četo drugega bataljona Gubčeve brigade (datuma se ne morem spomniti). Dobro se spominjam, da smo bili pri Svetem Roku. Varovali smo sovražni-
kove izpade proti osvobojenemu ozemlju, proti gorjanskim vasem Stranska vas, Lakovnice, Birčna vas, Podgrad. V zasedi smo imeli tudi komoro sirasto mulo, ki je že leta 1942 pribežala od Italijanov k partizanom. Za to mulo smo vsi skrbeli, da je imela dovolj hrane. Bila je tudi vedno čista. Bila je zelo lepa, pa tudi pametna. Vedela je za vse poti, koder je hodila kdaj prej; tako je nekajkrat kar sama prišla za nami, če jo je kdo kdaj pozabil. Seveda je imela nalogo, da nosi z nami kotel za kuhanje hrane, če smo jo imeli, in pa težki mitraljez ali težki bacač in pa topič. Ta je bil dodeljen brigadi, le v večjih bojih manjši edinci, četi ali bataljonu. Seveda je bilo prav težko na tako prevozno sredstvo orožje pritrditi tako, da ne bi ropotalo, posebno če je kdo obesil na mulo še kakšno porcijo ali puško; tedaj je bil ropot še hujši. Posebno hudo je bilo, če je morala biti popolna tišina. Naša vojska je največ hodila ponoči, takrat pa se vse veliko bolj sliši kot podnevi. Posebno se je rado zgodilo kaj neprijetnega, kadar smo bili blizu sovražnikovih postojank, bunkerjev, prometnih zvez, ceste, proge, vode in podobno. Najraje se je zgodilo na pohodih, da se je mula spotaknila ali celo padla. Dostikrat smo zato okrepili vsaj patrolo proti sovražniku, posebno če so bili Nemci; drugi - Italijani ali beli - namreč postojank niso upali zapustiti. Ko smo tako izpolnjevali dano nalogo v zasedi, smo pošiljali patrolo proti Novemu mestu: pred četo smo si postavili zavarovanje ob cesti, ki pelje v Novo mesto proti vasi Škrjanče in dalje proti Ruperč vrhu, Uršnim selam in naprej proti Semiču. Z nami je bil ostali del bataljona brez naše čete, a na Ruperč vrhu je bila artilerijska brigada.

Tako smo računali, da če bo potrebno, bo pomoč kaj kmalu pri nas. Novo mesto je bilo po 6. sovražnikovi ofenzivi v rokah Nemcev in smo ga iz dneva v dan napadali s topovi, pa tudi z brigadami. Ker se sovražnik ni počutil varnega, si je poklical pomoč iz drugih postojank. Na predvečer sovražnikovega izpada iz postojank v Novem mestu je prišlo tja več kot 300 sovražnih vojakov. Tako je bilo slišati v Novem mestu ves večer močno ropotanje in vpitje. Vedeli smo, da se pripravlja napad ali hajka, kakor smo **tak** napad imenovali. Patrolo smo poslali prav v Kandijo do neke ženske, z nalogo, da nam sporoči, kaj nameravajo Nemci v Novem mestu. Zvedeli smo, da je prišlo v Novo mesto čez 300 Čerkezov in da nameravajo ven iz mesta, ni so pa vedeli povedati, v katero smer nameravajo. Šel sem v patrolo, tovariš Ibar pa je šel v zasedo ob cesti med vasjo Škrjanče in Novim mestom. Oglasil sem se pri Župančičevi mami, dva tovariša pa sta ostala zunaj. Kot se spominjam, ni peteklo niti deset minut, ko mi je sporočil eden od stražarjev, da se sliši, kakor da bi hodilo več ljudi proti Svetemu Roku. Poslovili smo se od mame in odšli vsi trije pogledat v smer, od koder je bilo slišati šum. Kakor hitro smo se prepričali, da gredo Čerkezi proti naši zasedi, smo kar najhitreje odšli nazaj k četi in se pripravili za premik. V tem času je prišel tudi tovariš Ibar in povedal, da gredo po cesti in progi tudi Nemci (proga je bila nesposobna za promet). Bilo nam je popolnoma jasno, da hočejo obkoluti našo četo in ostale edinice bataljona, ki je počival v Stranski vasi, in iznenada napasti. V štab bataljona smo poslali kurirja Kajina, bistrega partizana. V tem času smo ukrenili vse potrebno, da bi zasedli nove položaje pod Ruperč vrhom, kjer naj bi bila artilerijska brigada. K tej edini ci smo tudi poslali tovariša za zvezo; takoj se je vrnil in rekel, da so se umaknili proti kočevskim gozdovom. Tedaj smo vedeli, da od te brigade nimamo kaj pričakovati in takoj smo krenili z našega položaja. Počakali smo samo še na tovariše, ki so bili v patrolah. Zasedi smo

sporočili, kdo bo ostal za zvezo med četo in zasedo. Vse to se je dogajalo med drugo in peto uro zjutraj. Okrog pete ure zjutraj smo se premaknili proti Ruperč vrhu. Nismo pa vedeli, da so Nemci in Čerkezi tako blizu s svojim obkoljevanjem; šli smo namreč drug mimo drugega. Mi smo šli v sredini z našo "Sirko", (tako smo rekli naši muli), Nemci in Čerkezi pa so šli z vsake strani. Bila je še tema in ni smo vedeli, da gremo tako blizu njihovih kolon. Posebno je bilo nevarno to, ker je povzročala naša mula s komoro, ki jo je nosila, ropot. Posebno blizu smo bili takrat, ko so šli Nemci čez progo, mi pa smo šli pod mostom. Šele tedaj sem spoznal, kako blizu Nemcev smo. Šel sem na zadnjem koncu kolone in pazil, da ne bi kdo ostal za kolono, saj že nekaj dni ni bilo počitka. Vsi smo bili zelo izmučeni od stalnih pohodov, napadov in borb s sovražnikom. Moram priznati, da tedaj borcem, ki so videli ali slutili Nemce tako blizu, ni bilo vseeno. Nekako sem jih prevaril, da je to naša patrola, ki gre po progi in da mora biti stroga tišina in da naj četa pospeši pot pod mostom. Ob tem sem dal tudi ukaz, naj se četa onstran proge razvije po vodih, da bo obdržala zvezo med seboj. Takšen razpored je bil potreben, da ob morebitnem nemškem napadu ne bi bilo večjih žrtev. Takoj sem pohitel k čelu kolone k tovarišu Ibru Kaduncu, (poznejši narodni heroj), ki je bil komandir naše čete. On ni vsega videl, povrh tega pa je bil še nekoliko gluh. Takoj je poslal drugega kurirja v štab bataljona z obvestilom o Nemcih. Ko se je kurir vrnil, smo dobili očitke, da smo paničarji, ker niso verjeli, da je res toliko Nemcev in Čerkezov. Komisar bataljona je bil tovariš Stane Škrlj. Bataljon je bil z vso komoro v Stranski vasi na počitku. Tovariš Škrlj je bil tisto noč na sestanku v brigadi in se je prav tedaj vračal v bataljon. Tako je bila komanda bataljona obveščena šele zjutraj, ko so začeli Nemci streljati na vas. S prvim svitom smo začeli napadati sovražnika, vendar smo se morali umakniti, ker je bilo sovražnikovih vojakov čez tristo, nas pa le okrog 70 v četi,

komoro in bolne pa je bilo treba odšteti. Tako nas je ostalo le 58 borcev. Zadržali smo sovražnika vse do Ruperč vrha. Na tem položaju smo se ustavili in smo jih pustili blizu na dvajset do petdeset metrov. Pri gradu Ruperč vrh smo se gledali: na enem vogalu partizani, na drugem pa sovražnik. Seveda je delovalo vse razpoložljivo orožje: težka bređa, ki je bila največje zlo za Nemce, in pa ročne bombe. Spominjam se, da sem jih tedaj zmetal pet in to vse v polno. Da smo bili tako blizu skupaj, nas je primoralo tudi vreme; bila je namreč tako gosta jesenska megla, da nismo videli Nemcev drugače kot od blizu. Na tem položaju smo se dobro držali zato, ker je bila morala pri vseh borcih in starešinskem kadru na zelo visokem nivoju.

Nekateri borci so bili težko ranjeni. Ker Nemci ni so mogli napredovati, so prišli iz Novega mesta s tremi tanki; tedaj so navalili z vso močjo. Nam pa je začelo primanjkovati streliva. Tedaj sem bil že lažje ranjen v križ od drobcev granate in sem padel za neko skalo. Ko sem prišel k sebi, sem zagledal težko bređa; nekako sem se priplazil do nje ter sprožil nekaj rafalov. Tedaj so hoteli priti Nemci z leve strani okrog gradu nam za hrbet, a sem jim namero preprečil. Tako sem rešil ranjence, ki so jih reševali borci in bolničarka Pepca; le ta se je takrat posebno izkazala. Pozneje je bila tudi ona ranjena. Po izpraznjenju težke bređe sem pobral njen gornji del, nekdo drug pa spodnji del. Medtem so se borci pomaknili na nove položaje.

Okrog enajste ure dopoldne smo se ustavili pod vasjo Lakovnice pri Stranski vasi. Še vedno je bila megla. Bilo nas je vedno manj; nekaj nas je bilo že ranjenih, a smo vseeno vztrajali v borbi. Težke ranjence pa smo poslali v Podgrad.

Ponovno je zaropotala težka bređa. Šel sem do borcev in videl, kako

gre nepregledna kolona Nemcev od Stranske vasi proti našim položajem. Ostal sem zopet nekaj časa pri težki bređi, pozneje pa sem odšel do tovariša Ibra, ki je bil na levem krilu čete pri lahki bređi. Ni minilo pol ure, ko smo zagledali Nemce, plazeče se po trebuhu. Tedaj smo začeli streljati z vsem razpoložljivim orožjem in smo jih nekaj časa zadrževali, a so kmalu začeli jurišati na naše položaje. Tedaj se je tovarišu Ibru zamašila cev lahke brede, a ročnih bomb nismo več imeli. Zato smo se morali umikati proti Podgradu. V tem trenutku pa sem zagledal ranjenega tovariša Ibra. Pobral sem lahko bređo in strelca ter še ostalim dal povelje za umik. Vendar je bil sovražnik kmalu za nami. Dori Kovaljev iz Šentruperta je spretno zadrževal Čerkeze, četudi je bil ranjen. Tedaj pa se je dvignila megla in Nemci so ujeli pet partizanov, ker ti naši borci niso slišali ukaza za umik. Nemci so jih zverinsko mučili in še danes jih vidim, kako ležijo z razbitimi glavami.

Umaknili smo se v Podgrad in dobili civilno vprego za prevoz ranjenec v bolnico; iz naše čete jih je bilo sedemnajst. Vsega skupaj jih je po borbi manjkalo dvaindvajset. To je bila do takrat največja izguba tega bataljona. Prvič so mi prišle solze v oči, ko sem zagledal naše ranjene borce, ko so jih peljali v bolnico. Ker ni sem bil težje ranjen, sem ostal v bataljonu; drobce pa še danes čutim v sebi.

Draga mladina, zelo bi me veselilo, če boste tudi iz tega sestavka поблиže spoznali borbo, ki smo jo bili skupaj z vsemi narodi Jugoslavije za boljši jutri, da se ne bi nikoli več pojavil kakšen novi Hitler, Rupnik, Mussolini, Rožman in podobni krvniki. Če pa bi se, pojdite v borbo in očuvajte to, kar danes imate!

NAJSREČNEJŠI DAN V NARODNOOSVOBODILNEM BOJU

Na Otočcu pri Novem mestu se je 12. aprila pogovarjamo o izboljšavah, o učinkovitosti samoupravljanja in o nagrajevanju delavcev po delu. Med odmorom se povzpnem na levi breg Krke. Gledam po pogorju Gorjancev. Muhasti april je nanovo pobelil gorjansko krajino. Vetrovi poganjajo snežene gmote tako, da gledam tu zdaj porajanje in tam že nehanje nevihte. In - ta poznana krajina izvablja iz človeka že malo vtišane spomine in dogodke iz narodnoosvobodilnega boja.

Vračam se v leto 1943. po zlomu italijanske okupatorjeve vojske in v čas velike nemške sovražnikove ofenzive.

Sem propagandist, vojni dopisnik, borec 2. bataljona Gubčeve brigade. Po kočevskem zboru odposlancev slovenskega naroda, te prve skupščine, prirejamo mitinge po vaseh okrog Novega mesta, Šentjerneja, Kostanjevice, Pleterij. Povsod navdušenje, veselje vojske in civilnega prebivalstva. Sklepi in odloki skupščine, partizanska pesem in živa ljudska govorica, ki smeši zavojevalce in njih pomagače.

Medtem nam obveščevalci sporoče, da Nemci zbirajo pri Krškem, Brežicah za hajko proti naši vojski ogromno vojno silo, tehniko.

21. oktobra 1943 vdoro med nas. Pri Prekopah se jim upremo. Velike žrtve. Umikamo se mimo Pleterij na Javorovico.

Pogled navzdol prikaže belo cesto, ki se vije nekje od daleč, in na njej dolgo verigo tankov, oklopnjakov, ki kot grom ozanska kača sika in grozi, da nas uniči. In - ko jih naštejemo že blizu tristo, zagrmí

tik pod nami pok granate in koj zatem še eksplozije min in zaregljajo strojnice in brzostrelke, sikajo in pokajo in cvilijo izstrelki. Komandant nam ukazuje: "V zavetje gozda in v osrčje Gorjancev!" Skrbim za varen umik prateža in kuhinje, rezervne pičle hrane, streliha in arhiva - partizanske komore.

Obupni ženski glas in streli pod nami pričajo, da so Nemci na Javorovici pobili bolno bolničarko Francko. Gromko streljanje in slika nje izstrelkov. Popadamo se z napadalci.

Sovražnikovi avioni - štoklje mečejo na nas letake: "Zapeljani Slovenci in Slovenke, predajte se, odvrzite orožje! Ne upirajte se več nepremagljivi nemški vojski! Nudimo vam zadnjo priložnost, da ohranite življenje in se vrnete na svoja bivališča. In kdor s tem letakom pride do prve komande nemške vojske, bo lahko odšel brez kazni, neovirano domov!"

Nihče od gubčevcev več ne verjame njihovim nakanam. Preveč je grdih, nečloveških skušenj z njimi..

Gubčeva brigada z bataljoni, četami in vodi se prebija po grebenih in prelazih prijateljskih Gorjancev, se spretno izmika čelnim spopadom z Nemci. V velikih, dva dni in dve noči dolgih pohodih, velikan-
skih krogih, brez hrane, vode, brez počitka kljubujejo sovražnikom in njihovim izpadom ter jim ne dovolijo, da bi udarili v hrbet hrvatskim in slovenskim četam narodnoosvobodilne vojske.

Po dneh spopadov z Nemci in umikov ostrost sovražne hajke pojenjuje. Morala gubčevcev se dviga, čeprav zapade prvi sneg in še sneži in morajo ostati pod prostim nebom.

Eni od Gubčevcev so na položajih, stražijo in menjajo stražarje. Drugi od njih stikajo za hrano. Tretji odhajajo v patrole, ugotavljat, če se sovražniki zares umikajo in kakšne žrtve in škodo so povzročili prebivalstvu. Samo četrti od njih, utrujeni od nočnih, dnevnih prenaporov, počivajo oblečeni, obuti in z orožjem v roki, pokriti samo s ti-tovko in šotorskim kri lom, na smrečnatem vejevju vlažne zemlje pod varstvom kron dreves.

V tem pristopi pomočnik politkomisarja Šarli in mi reče: "Tovariš Milan, sprejmemo te med člane KP Slovenije. Z delom si dokazal, da si dober borec in tovariš, vreden našega zaupanja. Čestitam ti!" Je na zasneženem vrhu prijateljskih Gorjancev zdaj že novembra 1943.

Gubčevci se spuste z vrhov pogorja v dolino Krke. Povsod sledovi nemškega nasilja, razvaline, ruševine, povsod štrlijo dimniki v nebo, povsod je sivo, temno, črno.

Po dolgem času borci spet dobijo toplo hrano iz vojaškega kotla in spet počivajo v notranjih, na hitro in za silo pospravljenih prostorih hiš in gospodarskih poslopij.

Gubčevci spet hodijo na položaje, stražit in v patrole ter družno z vaščani marljivo prekopujejo cesto, globoke jarke in žagajo, grmadijo drevesna debela na najbolj občutljivi h krajih ceste, porušijo in razstrelijo vse mostove Krke, samo da ne bi mogli Nemci in njih pomagači z oklopnjaki in težkim orožjem do položajev. Gubčevci se vsak dan spopadajo s sovražniki, ki rinejo iz Novega mesta.

Nemci in njih pomagači se krog in krog v mestu vkopljejo v zemljo in se obdajo z žico. Silijo med nas z vsem mogočim orožjem. Vedo,

da je področje Roga na Kočevskem in v Beli krajini osvobojeno ozemlje partizanov, da tam kot mravlje delajo delavnice, tehnike, tiskarne, časopisni listi in bolnice za narodnoosvobodilno vojsko, da je tam središče kurirjev, partizanske pošte - organizacije TV postaj in radijska postaja, zaledje vojske, središče narodnoosvobodilnega boja in vodstvo: Izvršni odbor Osvobodilne fronte, Centralni komite KP Slovenije in Glavni štab NOV in PO Slovenije, povezani z osvobodilnim bojem ostalih jugoslovanskih narodov in z vsem svobodoljubnim svetom.

Zato moramo biti stalno zelo budni.

Glasilo Gubčeve brigade TOVARIŠ decembra 1943 objavi sestavek "Videl sem", ki ga pridajam ponatisu iz knjižice Iz borb in življenja prvih štirih slovenskih brigad, Ljubljana, september 1952, ob deseti obletnici nj irove ustanovitve.

VIDEL SEM ...

(Partizanova razmišljanja ob koncu l. 1943)

Sanjal sem. Slika se je vrstila za sliko. Doživljal sem kruto sedanost, ki je prehajala v svetlo in lepšo bodočnost, da jo je z besedami težko naslikati.

N e, pekla ni, in vendar imaš pred očmi pravo njegovo podobo. Rohni, bobni, da se zemlja trese. Hiše se v plamenih podirajo, topovska žrela bruhajo ogenj, strojnice sejejo smrt; koščena smrt stoji za vsakim vogalom in se ti smeje v obraz s svojo ledeno mrzlo sapo, da te spreletava srh ob gorkem opoldanskem soncu.

Videl sem naše ponosne ljudi, trdna vera v lepšo bodočnost jim je sijala z obraza.

Delali so, gradili so – in vendar so razdirali ceste, podirali drevesa, da so napravili ovire sovražniku: gradili so kljub temu, da so spuščali v zrak mostove; gradili so, čeprav so istočasno rušili trdnjave, gradove, utrjene šole, zabarikadirane žandarmerijske postaje, bunkerje; gradili so naši ljudje, ko so razkopavali na kilometre dolge proge železnic. Gradili so, gradijo si zmago in lepšo bodočnost našega naroda!

Videl sem, kako je mati prelivala vroče solze. Sin edinec je bil, ki ga je ubila sovražnikova krogla. Solze ljubezni do edinega sina pa je goreča ljubezen do naroda posušila. Videl sem, kako je stisnila zobe mrmrajoč. Ta žrtev naj bo zate, o domovina!

Ne bom pozabil nje, ki je objokovala šestero padlih sinov. In spregovorila je besede, vredne slovenske matere. Vse za zmago slovenskega naroda!

Gledal sem sliko za sliko. ... Žrtev za žrtvijo, eno bolj strašno kot drugo. Strašne in krvave so žrtve, ki jih moramo prinašati na žrtvenik naše svobode.

Si ga videl? Trudno je premikal noge, obut v raztrgane čevlje, medtem ko je sikajoči veter razmetaval sneg na vse strani. Ni imel zimskega plašča, ne volnene jopice, ne gorke spodnje obleke. Drgetal je, lačen je bil. Preganjali so ga smrtni sovražniki in domači izdajalci, ubili so mu že mater, ženo in otroke.... Skrival se je po gozdovih, po gorah. Spal je pod milim nebom. ...

Videl sem! Trpiš ti, trpi on, trpimo vsi! Vsak po svoje. Prijatelj moj, verjemi mi, ne trpiš zastonj! Poslušaj! Še nekaj sem videl.

Lepa slika je bila, slika naše bodočnosti. Nič več lakote, mraza, trpljenja! Mir se je naselil v deželo, blaginja je zavládala v njej. Iz ruševin so zrasle nove, sončne, moderne hiše, promet po cestah in železnicah je pričal o blagodejni delavnosti naših ljudi, vesela pesem iz grl mladih in starih je prepričevalno dokazovala, da je zajelo zadovoljstvo vso deželo. ...

Milan Brezovar, 2. bataljon

Spis doseže svoj namen. Politkomisarji brigadnih čet ga preberejo borcem, se razgovarjajo o njem in iz njih izvablja nove sile za pravični boj in zmago našega orožja, za osvoboditev domovine.

Bil je moj najsrečnejši dan v narodnoosvobodilnem boju. -A - najbolj sem bil vesel objema komandirja 2. čete 2. bataljona Rojčka, doma iz Žužemberka, na desnem bregu Krke, ki so mu pomorili skoraj vso družino, in ki me je zatem še večkrat potrepljal po rami in ponagajal: "Videl sem, videl sem."

Zaradi izjemnih borčevskih, človeških in tovariških vrlin sem ga resnično vzljubil.

Tembolj hudo mi je bilo, ko sem po nekaj skopih tednih zaznal, da je tudi on padel. Na glas sem zavpil od bolečine in kot otrok zajokal.

Milan Brezovar

Stranska vas

30. december 1943

Med blokiranjem Novega mesta se je brigada bojevala vsak dan, najhuje pa je bilo 30. decembra, ko je čete II. bataljona v gosti megli obkolil sovražnik na območju Ruperč-vrh-Stranska vas. Pred močnejšim sovražnikom se je bataljon umikal proti Jurni vasi. Nenadoma se je dvignila megla, bataljon se je znašel na čistini, vendar ni imel večjih izgub.

BILI SMO STARI PO DEVETNAJST LET

Franci Lokar, Jože Rugelj in jaz smo bili sošolci in prijatelji, vsi istega letnika. Pred vojno se sicer nismo kaj veliko družili, ker sta bila onadva iz Šentruperta oziroma iz "predmestja" Poštaje in sta tam imela svojo družčino, jaz pa sem bil iz Kamnja, kjer nas je bilo dosti otrok in sem se družil in igral največ s Peternlinovimi.

Ko se je začela vojna, smo se sošolci, razen treh, štirih, znašli v organizaciji Zveze slovenske mladine in v SKOJ ter delali za partizane in NOB, dokler tudi sami nismo postali partizani.

Slučaj je naneseł, da smo se mi trije sošolci, isti letniki in takorekoč sovaščani, znašli v Gubčevi brigadi, v 4. bataljonu. Tam se je prijateljstvo med nami tremi utrdilo. Skupaj smo bili na položajih, skupaj v zasedah, skupaj v patroljah, skupaj v bojih.

Posebno s Francijem Lokarjem sem bil velikokrat skupaj na položaju. Tako ga nisem poznal samo kot sošolca, s katerim sva drsala iste šolske klopi, ampak tudi kot soborca in tovariša.

Moram reči, da je bil Franci pravi zgled za borce. On ni poznal umika s položaja. To z gotovostjo trdim, saj sem bil z njim! Franci je vedno zadnji zapuščal položaj in se zadnji umikal. Spominjam se še njegove pištole za pasom, ki jo je zaplenil v znameniti bitki v Jelenovem žlebu.

Usodnega dne, 19. maja 1944, smo bili vsi trije sošolci na položaju pri Mirni peči. Franci Lokar se je tistega dne vrnil iz oficirske šole v Metliki in mu ne bi bilo treba na položaj. Ves razpored za napad

na Mirno peč je bil že določen. Toda Franci je bil odločen borec in se je takoj prostovoljno javil. Ni hotel ostati kje zadaj, ampak je hotel na prvi položaj, da bi čim več prispeval k uničenju sovražne postojanke.

Sredi dopoldneva je priletela granata in me ranila. Bil sem hudo zadet v obe nogi in v glavo, kjer sem imel 7 drobcev (špliterjev). Spominjam se, da sem prosil Jožeta Ruglja, naj kako sporoči našim doma, da sem ranjen. Potem pa so nas ranjence odpeljali v Kočevski Rog.

V Kočevskem Rogu sem zvedel, da je tistega dne padel v boju Jože Rugelj in ponoči Franci Lokar. Kako je bilo, ne morem vedeti natančno. Zraven je bil Viktor Primožič (Šmarčev s Poštaje), ki bi lahko več povedal.

Kar verjeti nisem mogel, da sta moja sošolca padla! Vsi trije smo bili takrat stari šele po devetnajst let. Bili smo skoraj sovaščani. V tistih kratkih letih smo delili dobro in hudo. Tista bitka je bila težka za naš bataljon. Imeli smo mnogo izgub. Vendar pa je bataljon dosegel lep uspeh. Vsi preživeli borci so bili nagrajeni od komandanta Glavnega štaba, Staneta in so šli v zaščito Glavnega štaba.

Tudi to, da se pionirski odred v Šentrupertu imenuje po našem Franciju Lokarju, je počastitev za ves naš 4. bataljon Gubčeve brigade.

Avguštin Kurent

ZADNJE SREČANJE S FRANCIJEM LOKARJEM

Takrat sem bila na nekem tečaju v Semiču. Spominjam se, da je bil lep, sončen dan in smo se učili na vrtu pred semiško šolo. Po cesti iz Metlike je mimo vrta prišel Franci Lokar. Takoj sem mu tekla naproti. Rekel je, da me je prišel obiskat, gredoč v Gubčevo brigado. Bil je nasmejan in vesel. Pokazal mi je spričevalo, ki ga je dobil ob končani podoficirski šoli v Metliki. Bil je prav dobro. Čestitala sem mu, potem pa sem ga spremljala gor pod Gorjance do cerkvice svetega Miklavža. Pogovarjala sva se o šoli, o tovariših, s katerimi se je seznanil v Metliki. Potem sem mu naročila pozdrave za vse rojake Šentruperčane v Gubčevi brigadi. S širokim smehom na obrazu mi je stisnil roko in odhitel čez Gorjance.

Nekaj dni kasneje je prišel skozi Semič nek drug Šentruperčan. Bil je potrtn in je skoraj jokal, ko je pripovedoval, kako sta padla sošolca, prijatelja, Skojevca Franci Lokar in Jože Rugelj. Tretji iz našega razreda, Tinko Kurent pa je bil težko ranjen.

Vida Brest

UBOGI SELSKI PARTIZAN

Ubogí Selski partizan,
ki bil je zmeraj bolj miran,
v svoji hišici je spal,
ker se ni Taljanov bal.

Pa bela garda ga je napala
in v farovž ga peljala.
Tam so ga zasliševali,
od partizanov spraševali.

Na njem pa niso našli nič.
Vzel'so v roke žilav bič,
tepli so ga do krvi,
tako se zdaj na svet godi...

Tja na Dob so ga peljali,
od strani so ga streljali,
ker vera nj ihova je ta,
da častijo s tem boga ...

Brudarjeva m ama

Ž A L O S T I N K A

Žalostno smo zrle mlade žene,

upadel nam je bled obraz.

Može, ki smo jih ljubile,

smo izgubile,

še danes jih od nikoder ni ...

Neprestano zrle smo v daljavo,

otroci majhni hodijo za nami:

"Mamica, kdaj očka naš se vrnil bo?"

Očetov naših več nazaj ne bo,

ker strašne sanje smo imele,

namesto na domovih,

so na grobovih

rožce zacvetele...

Dočakali smo zdaj svobodni dan,

ker sovražnik z naše zemlje je pregnan.

Očetje so ga priborili,

mi v srcu bomo jih nosili.

Rezi Berk

Napisala ob smrti moža Antona, borca Gubčeve brigade:
umrl je ranjen v Rogu 1944 leta.

Pesem je napisala Ana Kostanjevec-
Brudarjeva ob uboju ranjenega
domačina Žagarjevega Franceta,
borca Gubčeve brigade. Ranjen
je bil na Primskovem, na Selih v svoji
bajtici ujet, mučen v župni šču v
Šentrupertu in na Dobu mučeniško
umorjen februarja 1943.

JOŽETU KADUN CU V SPOMIN

Močan kakor hrast,
odločen, kakor je lahko samo junak,
vodil četo si od zmag do zmag,
z nasmehom na obrazu.

Onesposobil si sovražni tank,
fašisti so kot snopje padali od tvojih bomb.
Spoznal sem te kot odraslega otroka
in nisem vedel, da bojevala se bova
kot enaka si borca.

Bomba ti bila je predana kot mati,
ti zbrojevka bila je najljubša tovarišica.
Kot bilo bi včeraj, te slišim pred borbo vsako:
"Pojdi na krilo, ti levo, jaz desno,
ti udari po levem, jaz bom po desnem,
pa da vidiš, kako bežali bodo
prekleti zelenci!"

Še bolj mi v spominu tvoj zadnji je boj
na Cikavi, kamor si šel k dekletu

in skozi okno ji rekel,

naj pride Jože od belih v partizane,

da opere madež družine.

Zadnje tvoje besede zvene mi po glavi, še zdaj:

"Lahko noč, bom še prišel,

pozdravi Naše!"

Prekratkih, mnogo prekratkih bilo je minut,

ko zaregljale so strojnice naše

v temno noč Cikave.

Še so bobnele bombe,

še sva bila skupaj, vlak se pomika nazaj,

tudi mi gremo nazaj in glej:

svojim očesom in ušesom verjel nisem,

da ni Ibra - Jožeta Kadunca,

da ga je vzela temna Cikava.

Težje breme od najtežje borbe,

težje kot najtežji pohodi

ali najdaljši dnevi brez hrane

je padlo na četo našo,

a bilo ni več borca z nasmejanim obrazom,

bila je le zaobljuba po maščevanju

nad belogardistični mi hlapci.

Za vsako prelito kapljo Ibrove krvi
naj tisoče mladine po poti njegovi hiti,
da se svet še vseh fašističnih spor osvobodi!

Ludvik Šest

Male Vodeni ce

januar 1944

Brigada je še vedno blokirala sovražni postojanki v Novem mestu in Kostanjevici. Najbližje stalne zasede je razporedila pri Svetem Roku, Borančevem hribu, Žabji vasi in Malih Vodeni cah. Ni bilo dneva, da se njeni bataljoni ne bi spopadli s sovražnimi skupinami. Nad Kostanjevico je bila stalna zaseda v Malih Vodeni cah.

MI SMO TITOVİ - TITO JE NAŠ

II. kongres protifašistične mladine Jugoslavije 2. maja 1944

v Drvarju

Kongres je bil v veliki, nalašč za kongres pripravljeni dvorani zbombardirane tovarne. Ko smo vstopili v dvorano, se ni smo mogli načuditi temu, kako velik in lepo urejen prostor se skriva znotraj ruševin tovarne. Posedli smo v dvorani na določena mesta in čakali, da pride on, naš partizanski vodja - Tito. Prišel je s spremstvom in za njim tudi zavezniške misije. Le vanj, v Tita, smo usmerili svoje mlade poglede in vse naš je za zmeraj osvojil. Njegova drža je bila ponosna in neupogljiva, korak prožen in odločen, imel je pogled misleca in vizionarja. Njegove oči so odkrito zavrtale v nas s pričakovanjem in v njih smo zvedeli, da je zadovoljen z nami. In mi? Mi smo bili navdušeni nad svojim komandantom in vodjem: s svojo osebnostjo je celo prekosil naše mladostne predstave o sebi. In če bi nam takrat ukazal, storite to in to, bi to opravili brez obotavljanja, kajti neizmerno smo zaupali vanj.

Njegova osebnost je izžarevala neki fluid, energijo, ki je opogumljala in krepiła vero v naše moči, pravičnost naše stvari, vero v zmago.

Naj vam povem, kaj se mi je primerilo v enem izmed odmorov med potekom kongresa. Čeprav se skoraj nismo poznali med seboj, saj smo v Drvar prišli iz vseh koncev Jugoslavije, smo si bili med seboj, kot bi rasli skupaj. Tako smo tudi navezali prisrčne stike z Aleksandrom, Miklavčeve mame sinom, ki je bil spremljevalec tovariša Kardelja in tako tudi v najožji štabni enoti Tita. Pravzaprav nas je poiskal on sam. Že dolgo je bil stran iz Slovenije in želel je zvedeti kaj novic iz domačih krajev. Ob tej priložnosti nas je hotel tudi poča-

stiti. Vprašal nas je: "Bi radi jedli čokolado?" "Seveda," smo mu pritrdili soglasno. Kajpak tisti, ki smo bili v neposrednem pomenku z njim. "Prav," je dejal, "pojdite z menoj." Šli smo z njim iz dvorane, skozi vrata mimo stražarja. Aleksander nas je peljal k nekim svojim tovarišem, ne spominjam se več, kdo so bili ti tovariši, toda zdi se mi, da so imeli opravka z intendanco in da je bilo vse to povezano z nekim skladiščem. Njemu na ljubo in na čast naših Slovencev – so dejali, in nam vročili kar več tablic čokolade; dejali so: "Še za tiste tovariše iz vaše delegacije, ki so ostali v dvorani." Veselo smo pospravili čokolado v žepe, v svoj kos pa smo zasadili sladkosnede zobe, saj je ni smo okusili, odkar je bila naša domovina zaslužnjena.

Pa boste vprašali, odkod partizanom čokolada? S padali so jo sem in tja poslali zavezniki za svoje misije in tako so je nekaj dobili tudi partizani.

Aleksander se je od nas poslovil. Moral je pač opraviti tudi svoje naloge, mi pa smo jo mahnili nazaj proti dvorani. Če bi se Aleksander vrnil z nami nazaj v dvorano, najbrž ne bi zašli v težave, ker je bil on tukajšnji, tako rekoč doma. Tako pa smo se znašli v težavah. Iz dvorane smo lahko šli, vrniti vanjo se pa nismo mogli. Zaman smo moledovali stražarja, naj nas spusti nazaj noter in mu dokazovali, da smo delegati – nič ni pomagalo. Rekel je: "Če ste delegati s kongresa, kaj potem delate zunaj dvorane?"

Že nas je zajel obup, ko se pojavi Tito s svojim spremstvom. "Kaj pa se tu dogaja?" je vprašal. Mi smo še zmerom stali zunaj, sicer pred na stežaj odprtimi vrati, toda z energično zastavljenim korakom stražarja, ki nam je preprečeval vstop. Ko smo zagledali Tita, še posebej pa ob njegovem vprašanju, smo se kar zgrbili zaradi svojega ne-

rodnega položaja. Nenadoma smo se počutili krive za to, da smo zapustili dvorano za kos čokolade. Ko je Tito nato vprašal nas, kaj se je zgodilo, smo mu pričeli vsi hkrati tolmačiti, kako smo šli z Aleksandrom po čokolado in da zdaj ne moremo nazaj v dvorano. Tito nas je poslušal do kraja, potem se je obrnil k stražarju in dejal: "Spusti jih noter, to so delegati. Tale tu," je pokazal z roko name, "je dobro govorila na kongresu." Imela sem namreč nalogo, da sem v imenu mladih borcev Slovenije na kongresu govorila.

Joj, kako čudno mi je bilo takrat pri srcu, če se spomnim, kako sem morala nastopiti pred vsemi delegati in drugimi udeleženci kongresa. In še pred samim Titom! Ko sem govorila, sem gledala v Tita in zdelo se mi je, da če ga gledam, mi vliva pogum in zato sem govorila tako, kot bi se izpovedala njemu, ki nas je vodil. In nenadoma je ves strah izginil in mirno sem zaključila misel, da bomo branili vsak košček Jugoslavije, naše skupne domovine tako, kot svojo slovensko zemljo. ...

Tito je nadaljeval: "Šli so po čokolado, Saj so mladi. Zakaj si ne bi smeli zaželeli čokolade." Potem se je obrnil k nam in dejal: "Tovariši, disciplina je disciplina, in na to ne smete pozabiti!" Zasmeljal se je s tistim svojim očarljivim nasmehom in se oddaljil od nas s hitrimi koraki. Potrebovali smo še nekaj trenutkov, da smo se lahko premaknili z mesta, kjer smo kakor ukopani stali pred njim, ki nas je tako očetovsko in hkrati poveljniško okaral.

Ko smo se vračali iz Drvarja in se prebijali skozi ofenzivo, ki je že stiskala obroč okrog Drvarja, da bi Nemci zajeli Tita, kar pa jim kot veste, ni uspelo, smo nosili v svojih mladih srcih podobo takšnega Tita, kot sem vam jo opisala in smisel njegovih besed, ki smo jih slišali in ki smo jih kasneje pripovedovali mladim po vaseh,

mestih in partizanskih enotah.

Mi smo bili nepremagljivi s Titom in Tito je pomenil za naše narode svobodo in srečnejše življenje.

Olga Vipotnik

17.7.75

na Marševski

Iz skicirke prof. Borisa Kobeta za ciklus slik Po poteh Gubčeve
brigade.

Zbornik

ob 35 - letnici ustanovitve

Gubčeve brigade

Naslovna stran:

arhitekt in slikar Boris Kobe:

Trebelno iz cikla

Po poteh Gubčeve brigade -

ponatis iz Kataloga

Likovne priloge:

iz skicirke prof. Borisa Kobeta

za ciklus Po poteh Gubčeve brigade

Natisnjeno na Osnovni šoli Mirna

v 800 izvodih

Zahvaljujemo
se vsem
ki so kakorkoli
pripomogli
k izdaji Zbornika!

novinarski krožek
osnovne šole
Šentrupert